

MUSIIKKIKIRJASTOJEN PALVELUPOLIITTINEN MANIFESTI
TEKIJÄNOIKEUS • MOZART • AMSTERDAM • TILASTOT

2006 1-2

INTERVALLI

2. Port Payé Finlande 119738

Intervalli

2006 1-2

Musiikkikirjastoalan aikakausjulkaisu

Suomen musiikkikirjastoyhdistys
PL 148, 01301 Vantaa
www.kaapeli.fi/~musakir

Irtonumero 7 euroa

INTERVALLI 2006 1-2

Intervalli 2006

Musiikkikirjastoalan aikakausjulkaisu

ISSN 0785-2843 19. vuosikerta

Julkaisija Suomen musiikkikirjastoyhdistys r.y.

PL 148, 01301 Vantaa

www.kaapeli.fi/~musakir

musakir@kaapeli.fi

Sampo 800013-70058480

Päätoimittaja Heikki Poroila

Tikkurilan kirjasto

Lummetie 4, 01300 Vantaa

Puh. 09-8392 3473 tai 09-8392 3583

e-mail poroila@kaapeli.fi

Toimittaja Pentti Ronkanen

Äänekosken kaupunginkirjasto

Wessmanninkatu 2, 44100 Äänekoski

Puh. 014-5742 322 tai 040-841 0960

e-mail musasto@aanekoski.fi

Painopaikka Keski-Suomen Painotuote, Äänekoski 2006

Vuosikerta 25 euroa (ulkomaat 42 euroa), irtonumero 7 euroa

Sisältö 2006:1-2

Aikansa kutakin / *Heikki Poroila* 1

Sampolan aivoriähi / koonnut *Heikki Poroila* 3

Tilastoraapaisua musiikkikirjastotoiminnasta / *Riitta Aalto-Koistinen* 21

Hyvää syntymäpäivää, Wolfgang Amadeus! / *Pirjo Hakuni* 24

Mestari vai oppipoika? / *Heikki Poroila* 25

Kirjastossa Amsterdamissa / *Kalle Hakkola* 27

Tekijänoikeuslaki muuttui - päivitystä musiikkikirjastoväelle / *Heikki Poroila* 29

Anarkisti kirjastossa? / *Heikki Poroila* 32

Uutisia 34

Kannessa ja sivuilla 7 & 34 Sampolan kirjaston näkymiä (kuvat *Jyrki Nisonen*)

Aikansa kutakin

Intervalli-lehden yhdeksästoista vuosikerta käynnistyy kaksoisnumerolla, joka on muistini mukaan ensimmäinen lehden historiassa. Taustalla on Suomen musiikkikirjastoyhdistyksen hallituksen päätös vähentää lehden ilmestymistiheyttä tinkimättä kovin paljon sisällöllisestä annista. Viime vuosien numeroita paksumpana, mutta harvemmin ilmestyvänä lehden kustannusten toivotaan hiukan putoavan. Vuoden 2006 aikana on tarkoitus julkaista kaksi kaksoisnumeroa paperilla ja lisäksi kesällä koelehti pelkästään PDF-muodossa.

Syyt ovat taloudellisia ja toimituksellisia. Kun painettujen julkaisujen tuottoa ei takavuosien malliin enää ole, Intervallin tekeminen perinteiseen tyyliin ei ole enää mahdollista. On myös niin, ettei allekirjoittanut enää ehdi/jaksa/viitsi koota neljää lehteä vuodessa. Olen vastannut lehden ilmestymisestä ajallaan ja kohtuullisen antoisana koko sen historian ajan. Olen kuitenkin ilmoittanut hallitukselle haluavani siirtää vastuun vuoden 2007 alusta jollekulle nuoremmalle. Minusta se ei ole kohtuuton halu.

Te lukijat olette olleet haluttomia siirtymään taloudellisesti kevyemmän PDF-Intervallin käyttäjiksi. Ymmärrän kyllä, tietokoneen käyttöön sidottu käyttöliittymä ei ole yhtä kätevä kuin paperilehti, jonka voi kopaista työmatkalle lukemiseksi. Tässä ammattikunnassa ei vielä tehdä työmatkoja läppäri sylissä. Intervalli-lehteä ei myöskään kannata tehdä, jos alan ammattilaiset eivät sitä lue.

Toisaalta vaihtoehdot alkavat olla melko vähäiset, eikä PDF-muoto ole pelkästään rahan säästöä. Esimerkiksi runsaskaan värikuvien käyttö ei ole siinä mikään ongelma, ei myöskään sivumäärä, jotka molemmat on täytynyt ja täytyy pitää paperilehdessä kurissa. Taloudellisessa mielessä PDF-lehden levikillä ei myöskään ole mitään rajaa, sitä voidaan jaella lähes maksutta.

Intervalli 3/2006 tulee tarjolle pelkästään PDF-muotoisena. Se on kesäinen koenumero, johon toivon ammattilaisten kuitenkin suhtautuvan myönteisellä uteliaisuudella. Toivon kokeilun vakuuttavan epäuskoiset siitä, että myös PDF-muotoista lehteä voi lukea, että se voi olla paperilehteä näyttävämpi ja että ammatillisen lehden tärkein ominaisuus, sisältö, ei ole riippuvainen julkaisumuodosta.

Jos lehtemme lukijakunta ei kuitenkaan lämpene paperimuodon vaihtumiselle sähköiseksi PDF-muodoksi, edessä on mitä todennäköisimmin lehden tilaushinnan, luultavimmin myös musiikkikirjastoyhdistyksen jäsenmaksun korottaminen. Ne ovat tylsiä asioita, mutta aatteellisessakin yhdistystoiminnassa täytyy harrastaa taloudellista realismia. Intervalli-lehden toimittamisessa olen pitänyt kahta tehtävää ensisijaisina: että lehti tulee ajallaan (ainakin suunnilleen) ja että lehden sisältö tarjoaa musiikkikirjastoalan ammattilaisille kiinnostavaa ja hyödyllistä luetta-va. Itse pidän kumpaakin tehtävää edelleen mielekkäänä ja tärkeänä. Niin tärkeänä, ettei lehteä saa tappaa rahan puutteeseen.

Pääsen kesän myötä toteuttamaan pitkäaikaista haavettani ryhtyä esimiehestä varastomieheksi. Tikkurilan kirjaston varastosta aletaan opetusministeriön apurahan turvin rakentaa turvapaikkaa niille musiikkijulkaisuille, joiden tehtävä avohyllyssä vaan ei muuten on ohi. Jos kaikki menee suunnitellulla tavalla, halukkaat kirjastot voivat ryhtyä sijoittamaan varastoaineistoaan yhteen valtakunnalliseen varastoon viimeistään vuonna 2007.

Olen innostunut mahdollisuudesta järjestää edes yksi musiikkikirjastojen rempallaan olevista palveluista kunnolla. Muun kuin kirjamuotoisen musiikkiaineiston varastointi on ollut järjestämättä ihan liian pitkään, nyt alkavat olla viimeiset hetket pelastaa LP-levyt nöyryyttävältä poistomyynniltä tai vielä nöyryyttävämmältä kaatopaikkakohtalolta.

Ilahduttavaa on sekin, että asia saadaan ratkaistua Suomen suurimman yleisten kirjastojen järjestelmän kyljessä suhteellisen pienellä taloudellisella panoksella ja vähäisellä byrokratialla. Samalla pääsen toivon mukaan toteuttamaan omalta kohdaltani sukupolvenvaihdon hyvissä ajoissa ennen kuin ET-lehti alkaa tunkea väkisin postiluukusta. Minulla kun on sellainen intuitio, että nämä vaihdokset kannattaisi muutenkin tehdä ennen vuoden 2010 jälkeen alkavaa suurten ikäluokien eläkkeelle katoamista.

* * *

Kiihkeän muutoksen täyttämä nykyhetki pullistelee tulevan pohdintaa, niin myös tässä lehdessä julkaistava pohjustus palvelupoliittisten periaatteidemme uudistamiselle. Tulevaisuus nähdään yleensä ”uhkana” tai ”haasteena”, koska emme osaa luontevasti suhtautua sellaiseen, josta emme mitään tiedä. Itse olen kasvavassa määrin alkanut ajatella tulevaisuutta nykyisyytenä, johon kerrankin on voinut edes jollain tavalla valmistautua.

Valmistautuminen nykyisyyteen ei ole mielestäni sen kummempaa kuin älymme monipuolista ja alituista käyttämistä. Jotkut lähinykyisyyden tehtävät pystymme arvaamaan, loppuihin voidaan valmistautua olemalla henkisesti joustavia ja tietoisia omista voimista. Kyllä me osaamme ja kykenemme.

Heikki Poroila

Intervalli 2006 1-2 [2]

Sampolan aivorihi

Musiikkikirjastojen palvelupoliittinen manifesti 2006, osa 1

Tekstit ja puheet Anna Härmä, Eeva Kiviniemi, Robin Marcus, Jouni Mäkinen, Juha Sutela, Kyösti Mäkelä, Ulla Ikäheimo, Helena Ahonen, Ritva Järvelin, Heikki Poroila (kuvat ja tekstin toimittaminen), Katri Piepponen, Pirjo Hakuni, Pirkko Mertsalmi, Sirkka Yletyinen ja Riitta Aalto-Koistinen

Vierivä kivi ei sammaloidu, joten 1980-luvun puolivälissä ensi kerran rakennetut ja vuosituhaten vaihteessa varovaisesti pöyhityt palvelupoliittiset periaatteemme otettiin kunnolla käsittelyyn Sampolan kirjastossa helmikuussa 2006 järjestetyssä keskustelussa. Paikalle oli kutsuttu edustajia niistä isoista kirjastoista, joiden varassa alueelliset palvelut pitkälti toimivat. "Isojen" vastuu on suurempi, mutta viisauden monopolia niillä ei ole, joten tähän kirjattu on vasta ensimmäinen vaihe. Seuraavaksi on muiden vuoro kommentoida, ehdottaa, väittää vastaan ja ideoida. Tavoitteena on vuoden 1985 manifestin päivittäminen tähän hetkeen ja lähitulevaisuuteen.

Intervallissa julkaistava aineisto koostuu yhteenvedosta, keskusteluiden transkriptioista ja tilaisuutta varten laadituista kirjallisista puheenvuoroista. Vaikka näin ei tavoiteta kaikkea esille noussutta, toivottavasti sentään pääosa. Keskustelu jatkuu Kirjastot.fi:n musiikkikanavalla. Lukekaa myös Kirjastolehdestä 2/2006 Hakunin Pirjon samaa aihepiiriä käsittelevä haastattelu.

Yhteisiä linjauksia tässä vaiheessa...

Puheenjohtajana toiminut Riitta Aalto-Koistinen poimi keskustelusta seuraavia avainsanoja ja lausahduksia: tekijänoikeus – CD säilyy – kopiointi – tasa-arvo – tietopalveluosaaminen – monipuolisuus – nuorten kirjastonkäyttö vähentynyt – rajallisten määrärahojen painottaminen – löytöretkeily – seudullinen ajattelu (toivottavasti maakuntakirjastojen musiikkiosastot säilyvät) – sidosryhmät ja lobbaus – kulutussuuntautuminen – eläkeläiset/seniorit – kokoelmatyön haasteellisuus (populaarimusiikin pirstoutuminen) – aktiivinen musiikin harrastus, mitä se on? – tulevat nostalgikot – miten tavoittaa lapset ja nuoret – paikallisuus – miksi asiakkaat tarvitsevat musiikkikirjastoa – kaukolaina-asiakas on myös asiakas – soitto-listoja vastaan – ikärajoitteisuus henkilökunnassa – alkuperäisissä teeseissä on aikansa optimismia (ei verkkomailmaa, ei internetiä, ei mp3-soitinta) – alkuperäiset ovat jees mutta ne eivät riitä.

Ja yhdessä päädyttiin suunnilleen seuraaviin keskusteluteeseihin:

1. Musiikillisten tarpeiden tulkkaukspalvelu (henkilökuntaa tarvitaan jatkossakin)
2. Seudulliset musiikkipalveluverkot säilytettävä
3. Kulttuurisesti tasapuoliset palvelut turvattava
4. Henkilökunnan asiantuntemus turvattava
5. Koko musiikillisen kirjjon ja syvyyden tarjonta turvattava
6. Tuki kansalliselle kulttuurille
7. Rikkaan ja monipuolisen musiikillisen maailmankuvan edistäminen/suvaitseminen
8. Sopeutuminen & luoviminen reunaehtojen karikoissa

... tällaisten keskusteluiden pohjalta

UI: Kaikissa vapaakappalekirjastoissa tulee olemaan verkkoaineisto kuunneltavana ja katseltavana. Esimerkiksi Tampereella tätä mahdollisuutta ei ole, mutta kylläkin Oulussa, Joensuussa, Turussa ja Jyväskylässä.

Teesit tuntuvat olevan edelleen voimassa, mutta on ne kirjoitettu toisena aikana ja lähinnä yleisten kirjastojen tarpeisiin. Ainakin toivoisi, että nykyään olisi yhteistyötä enemmän. Luumu-ryhmään on hyvä esimerkki toiminnasta, jossa on mukana erilaisten kirjastojen edustajia. Sen kautta on tehty yhteisiä työkaluja yhteiseen käyttöön yhteisin ratkaisuin.

On mahdollista, että artikkelipalveluiden lisensoinnin tapaan lisensoitaisiin verkkomusiikkia. Tuohan verkko toisaalta tasa-arvoisuutta, eivät ne maksulliset palvelut mutta kaikki muu (tietokannat, kotisivut). Tässä mielessä on Kirjasto-konserton jälkeen tapahtunut tasa-arvon tavoittelussa paljon.

Kaikki muualla sensuroitu kotimainen aineistohan on muuten kansalliskirjaston kokoelmissa tutkijoiden ja muiden kiinnostuneiden ulottuvilla.

RJ: En näe musiikkikirjastoilla erityisiä uhkia. Elämyksellisen aineiston osuus tulee kirjastoissa kasvamaan, ja musiikki on samassa roolissa kuin kaunokirjallisuus. Kyllä musiikkikirjastot edustavat sitä ihmiskunnan muistia siinä kuin kirjatkin.

KM: Anna Härmän kertoman mukaan rahanjako ei ole ainoa ongelma, vaan musiikkihenkilökunnan on hoidettava myös se taidekirjastopuoli. Ilman resurssien lisäämistä. Musiikin tietopalvelu on yksinkertaisesti heikentynyt. Aihepiirijako on henkilöstöä syövä ratkaisu, jolla voidaan kohdentaa palveluita, mutta kalliilla. Turussakin on musiikkiosastolta viety itsenäistä roolia, samoin Helsingissä Kirjasto 10:ssä.

HP: Tikkurilan musiikkivaraston kehittäminen valtakunnalliseksi varastoksi on myös pyrkimystä tasa-arvoisiin palveluihin, kun kehitys ei ole tasaista. Kirjapuolella mikä hyvänsä kirjasto tarjoaa hyvän peruskokoelman, musiikissa näin ei ole. Valtakunnallinen musiikkijulkaisujen varasto olisi malli toimivalle kaukopalveluratkaisulle – valtionkirjastolle.

Tiettyjä asioita on järkevä keskittää valtakunnallisesti. Luetteloinnin moninkertaisuudelle pitäisi yrittää taas jotain tehdä. Pitäisi olla yksi valtakunnallinen luettelointikeskus.

JS: Tuleehan sinne varastoon kaikki materiaalit? Paljon on jo ehditty poistaa aktiivisista kokoelmista suosittua aineistoa. Parhaiten ne ovat säilyneet pikkukirjastoissa.

HP: Kyllä kaikki on tervetullutta, myös CD-levyt ja VHS-videot. [Välihuuto: Ja järjestelmään mahdollisuus kaukolainata napin painalluksella!] Saa nähdä, onnistuuko. Helsinki on keskuskirjasto, joten HelMetiä täytyy kehittää tähän suuntaan. Mutta mikä ylipäättään on keskuskirjaston rooli musiikissa, mihin suuntaan sitä pitäisi kehittää. Maakuntakirjastoverkko on eräässä mielessä jääne, toisen maailmanajan ratkaisu suurten etäisyyksien maan ongelmiin.

KM: Kyllä sillä kuitenkin on vielä merkitystä, mutta ehkä pitäisi puhua nykyään seutukirjastoverkostosta.

RAK: Luettelointi – outoa, miten tärkeitä kirjastoille on saada määrätä luetteloinnin yksityiskohdista. Luettelointi on tärkeitä, mutta kiinnitetäänkö siinä aina olennaisiin asioihin huomiota?

UI: Teknisiä esteitä riittää, esimerkiksi Violaa on vaikea käyttää HelMetissä, kun on luuteloitu osakohteina, joita HelMet ei tue.

KM: BTJ:ssä tehdyt virheet kopioituvat ympäri maata – tämäkin on vissi ongelma, joka liittyy keskitettyihin palveluihin. Useimmat kirjastot eivät korjaa BTJ:n virheitä. Keskitetty luettelointi on hieno idea, mutta järjestelmien käyttäjien kes-

ken täytyisi olla yhteisratkaisuja, valtakunnallisesti se ei onnistu. Pallas-kirjastot voivat jo poimia toistensa tietueita. Toisaalta jotkut järjestelmät ovat hyvin MARC-herkkiä (Pallas sietää vain FINMARCin). Tavattomia konversio-ongelmia on tiedossa, jos siirrytään MARC21:n käyttöön.

HP: BTJ:n ongelmana on se, ettei se ole tietokanta, jota voitaisiin korjata. – Olen pessimistinen vapaaehtoisuuden pohjalta syntyvään luetteloinnin keskittämiseen, mielestäni ainoa tehokas keino on laittaa kaikki käyttämään yhtä ja samaa ohjelmaa, ja tietokanta on yksi ja yhteinen. Nykyinen kirjastojärjestelmien kilpailu on älytöntä.

UI: Tieteellisten kirjastojen puolella ei ehkä pystyittäisi ottamaan samoja järjestelmiä kuin yleisten puolella.

HP: Uskoakseni se on historiallinen ongelma, eikä enää nykyään suuri este. Toisaalta ei ole muuta voimaa kuin vihattu valtio, joka voi pakottaa. Monien päättäjien ongelma on tosiasia. Myös kirjastojen omapäisyys on vissi ongelma. Asiakkaan näkökulmasta nykyinen käytäntö on hirveätä tuhlausta. Outoa, että markkinatalous ei ulotu kirjastojen järjestelmiin. Kilpailutus tähän kai on johtanut. Toisiamme ei ole tarkoitus tehdä työttömiksi, mutta kun kasvua ei ole näkyvissä, päinvastoin.

KM: Jyväskylässä on 10% supistustarve neljässä vuodessa.

HP: Jos halutaan että jatkossakin tarjotaan laadukkaita palveluita, jotain täytyy keksiä ennen kuin vanha polvi katoaa...

SY: Kyllä ongelmia on paikkakunnittainkin, Lahdessa opiskelija tarvitsee kolme kirjastokorttia...

UI: ... ja ihan sama tilanne on Helsingissäkin.

RM: Koko kirjastoelämäni ajan olen kuullut kaksi slogania: kirja on kuolemassa ja kaikki pitää luetteloida vain kerran! [yleistä naurua].

HP: Jos annetaan asioiden olla, jotain aina tapahtuu ja satunnaisesti voivat asiat mennä hyvinkin, mutta luultavasti noissa manifestiteeseissäänkin lausutut ylevät ajatukset rupeavat lahoamaan, jos niistä ei pidetä huolta.

Onko meillä ylipäättään yhteistä käsitystä lähitulevaisuuden toimintaympäristöstä? Aina kun kuulen lauseen ”ei CD-levy häviää” tai sanan ”tekijänoikeudet” jonkun muun kuin itseni sanomana, huolestun. Emme voi mitään sille, että tekniikka ja tekijänoikeus paaluttavat tiukasti sen kentän, jolla musiikkikirjasto-palvelut voivat toimia. Meillä ympäristö muuttuu nopeammin kuin kirjapuolella.

RM: Netistä imuroiminen ei korvaa CD-levyä. Käyttäjryhmät ainakin ovat erilaisia. Vielä me ei Kyöstin kanssa aiota kuukahtaa.

RAK: Jos meillä on usko siihen, ettei CD häviä, onko äänitetuottajille sama intressi?

PH: Pitäisikö ensin kysyä, mikä on ylipäättään musiikin tulevaisuus ja kohtaloa? Mehän sitten valitsemme, miten toimimme. Toimitaan annetuissa rajoissa, jos musiikki jää sinänsä olemaan.

SY: Vähän on puhuttu siitä, että yhä useammin markkinoille tulee äänite ja kuva-äänite yhdessä paketissa. Olen aina ihmetellyt ammattilaisten itseään vähättelevä asenne ja omien resurssien mitätöinti. Kirjastonhoitajuus on välittäjäammatti, ei tarkoituksena ole ”tuottaa elämyksiä”. Minuun kohdistuu Lahdessa paineita, että kaikenlaista pitäisi järjestää. Pitää määritellä ydintehtävä ja keskittyä siihen.

KP: Koskeeko perustehtävämme musiikkia vai tiettyjä ääniteformaatteja? Musiikin välittämisessä meillä kuitenkin riittää tehtävää, ei tämä ammatti kokonaan katoa.

HP: Haluttiin tai ei, musiikin välittäminen kirjaston palveluna on tiukasti säänneltyä toimintaa. Jos ehdot kiristyvät, emme voi toimia kuten ennen. Iso kysymys on se, mitä sitten tehdään kun ei voida enää tehdä kuten ennen. Tyydytäänkö toteamaan, että rooli on jatkossa vähäisempi vai vedetäänkö johtopäätös ryhtyä tekemään jotain muuta.

Oma asenteeni lähtee siitä faktasta, ettei kirjastoilla tule olemaan suojatun verkkomusiikin jakelussa mitään roolia. Tekijänoikeuslaki on rakennettu sillä tavalla, että ilmaiset jakelukanavat katoavat verkkoympäristössä. Keskustelu CD-levyn säilymisestä tai katoamisesta ei ole meidän käsissämme, sen ratkaisee kaupallisen ansainnan logiikka. Kun saldo alkaa olla verkkopuolella riittävä, CD:n tekeminen loppuu. Ei niitä CD-levyjä pelkästään sen takia värkätä, että me van-

hemmat ihmiset tykkäämme niitä näpelöidä. Kysymys on vain ajasta. Lainsäädäntö ei tarjoa meille kiertotietä. Kun se tilanne tulee, täytyy palvelupoliittisten periaatteiden näkökulmasta olla selvät pasmat sen suhteen, mitä me oikein olemme. Olemmeko pelkkä varasto vai rakennammeko itsellemme uuden identiteetin tiedonhaun ja kuluttajavalistuksen puolella.

RAK: Vähän tylsiä tilastotietoja. Vuonna 1991 96% kuunteli radiota, 80% kuunteli tallenteita, 30% kävi konserteissa. 2002 tilanne oli 95% ja 74%. ”Muualta” oli kasvanut 18 prosenttiin (tietokoneelta 15%). Opiskelijoista ja koululaisista kuunteli 54% 2002 jostain ”muusta” lähteestä. Näyttäisi siltä, että tendenssi on selvä.

KM: Sehän on käytännössä havaittu juttu, että tietynikäisten miesten joukko on kirjastossa harventunut, 13-25 vuoden ikähaarukassa. Uusia asiakkaita on tullut vanhempien joukkoon. Musiikin verkkoon siirtyminen tuskin koskee kaikkea musiikkia, kyllä sitä jää CD-muotoon vielä pitkäksi aikaa. Sille on olemassa markkinat, pienenevät mutta riittävät. En myöskään usko, että ihmisiltä loppuu keräilyvimma.

HP: Mutta nuorisolla tätä vimmaa ei enää ole!

RAK: Kumpaa ihmiset haluavat, musiikkia vai levyjä?

JS: En usko, että tulemme olemaan kokonaan irti verkkojakelusta. Eiväthän kauppiat kieltäydy, jos mekin rupeamme välittämään.

HP: Sellainen markkitilanne ei ole mahdollinen. Kaikki uudistukset tähtäävät siihen, että oikeudenhaltija päättää kaikesta verkkokäytöstä.

RM: Mä uskon, että sellainen leffapuolen malli voi toimia eli kirjasto toimii osatoimittajana ja asiakas päättää, haluaako ostaa omaksi vai ”lainaako” kirjastosta kahdeksi viikoksi.

HP: Kirjaston kokoelma ei kuitenkaan näillä palveluilla kartu. Kuka maksaa laskun kokoelmasta jota ei ole? Se on subventiopolitiikkaa tai sitten ei.

Robin: Me luetteloimme ja järjestämme sen tiedon joka tapauksessa.

KM: Eikö kirjasto voi ottaa netistä, laittaa rompulle, maksaa korvaukset ja sitä kautta osallistua jakeluun?

HP: Tuottaja ei anna sellaisia oikeuksia, meillä ei ole lakiin perustuvaa oikeutta tällaiseen sinänsä järkevään toimintaan.

Kyösti: Tuottaja antaa oikeuksia sitten kun sillä ei ole enää kaupallista menekkiä

HP: Ehkä tarpeeksi pitkä karenssiaika voisi meille suoda jotain rippeitä, se nähdään.

RM: Minä kyllä uskon, että kauppias myy kun joku on valmis ostamaan...

HP: Verkkojakelun oikeudet ovat eri asia kuin fyysiset tallenteet. Pietarsaaren tarjonta on yleisölle välittämistä, jota koskevat eri lainkohdat kuin lainausta. Iso kysymys on, voidaanko sellaisella korvata nykyinen lainauspalvelu.

SY: Eikös Ruotsin BTJ usko, että toimijoita tulee. Alueellinen tasa-arvo on eräs näkökulma, jonka tällainen kirjaston verkkojakelu tarjoaa.

JS: Toisaalta asiakaskäynnit vähenevät...

PH: Pietarsaaren mallissa luovutaan siitä, että kokoelma on itse valittu. Se on iso luovutus.

KM: Ruotsissa on valtakunnallisesti keskittynyt kirjastojärjestelmä, jossa BTJ jo nyt valitsee kirjastojen puolesta melkein kaiken materiaalin...

UI: Entä jos näitä palveluita tulee paljon, niin voisiko kokonaisuus kuitenkin olla palveleva?

KM: Jo nyt valitaan verkkolehtiä paketteina, joiden sisältöön ei voi vaikuttaa.

HP: Palveluperiaatteisiin suoraan vaikuttava linjanveto on kuitenkin se, tuetaanko käyttäjäkohtaista subventiota vai oman kokoelman rakentamista. Jos edelliseen siirrytään jo ennen pakkoa, kyseessä on iso kirjastopoliittinen muutos. Kuulostaa järkevältä, että vain käytöstä maksetaan, mutta kuulen jo hyvätuloisten narinan. Se ei sovi suomalaiseen perinteeseen. Minä en subventiolinjaan usko, se on taloudellisesti liian vaikea ennustaa tai piikin täytyminen asettaa liian kireät rajat.

JS: Pitäisi olla kuuntelumaksujen kaltainen maksu per asukas, jolla tämä kustannetaan...

HP: Se olisikin kiva ratkaisu, mutta eivät isot lähde siihen mukaan. Pienet kyllä ovat kiinnostuneita, isot eivät. Ilmaisia näytteitä voitaisiin saada, mutta tuskin muuta.

PH: Loppuuko myös tieto siitä, mitä on saatavana

HP: Se on meidän hommamme varmistaa, ettei niin käy. Laki ei ainakaan ole esteenä.

KM: Kyllä meille jäävät kaikki muut dokumentit kuin uusin populaarimusiikki, mutta toiminnot supistuvat, jos CD-levyjen jakelu loppuu.

RAK: Jos tietopalvelu on tulevaisuudessa meidän päätoimintamuotomme, eikö se voisi olla aika keskitettyä toimintaa?

HP: Kun emme voi tulevaisuudessa tarjota musiikin koko kirjoa, meidän tulisi jo nyt todeta, että meidän tulevaisuutemme ei ole musiikin vaan musiikkiin liittyvän informaation luomisessa ja välittämisessä. Se jää kirjastolle, koska tekijänoikeus ei sitä rajoita ja se on kaikkien intressissä että juuri kirjasto hoitaa tämän homman. Myös kaupallisille toimijoille on hyödyksi, jos kirjaston dokumentointi organisoit heidän tuotantoaan. Mielestäni on turha pysytellä veneessä, joka on menossa pohjaan, kun vieressä voi olla oikein hyvin pinnalla pysyttelevä alus – erilainen, mutta alus kuitenkin. Vanhan rinnalle täytyy saada uutta ajattelua. Vaihtoehtoa ei ole.

Jakelussa on kilpailua, emmekä siinä pärjää. Mutta jos katsoo hienoimpiakin verkossa olevia tietopalveluita, niin kyllä ne aika surkeita ovat kirjastojen tietokantoihin verrattuna. Virheitä on paljon ja standardointia tuskin ollenkaan. Urakka voi olla meille liiankin iso, mutta meille se homma lankeaa.

JS: Mistä se asiantuntemus hankitaan jos ei ole kokoelmia ja sitä kautta tietoa? Omalla rahallako sitä sitten ostetaan netistä että voidaan kuluttaja valistaa?

HP: Se on selvää, että panostusta vaaditaan. Mutta asia voidaan hoitaa siten, että joku tutustuu ja kuuntelee ja kertoo sitten muille, että ei kannata vaivautua tai että erittäin tärkeä ja kiinnostava taltiointi. Kaikkeen pitää kerralla päästä...

JS: Meneekö se sitten harrastajapohjaiseksi...

HP: Ongelmana on informaation järjestymätön rakenne, siihen tarvitaan kirjastonhoidollista tietämystä. Täytyy yhdistää harrastajien asiantuntemus ja meidän kykymme organisoida se tieto.

UI: Vapaakappalelaki tulee voimaan 2008, ja verkkomusiikki tulee olemaan vapaakappaleaineistoa. HYK saa kaiken kotimaisen materiaalin, että jossain ne ovat sitten turvassa. Pitäisi vain saada tämä kuunteluoikeus laajennettua vapaakappalekirjastojen ulkopuolelle esimerkiksi maakuntakirjastoihin.

PH: En usko pelkkään keskitettyyn palveluun, kirjastot ovat edelleen tärkeitä sosiaalisia tiloja. Eivät kaikki halua palveluita pelkästään verkon kautta. Massajakelun voi laittaa muille, mutta se mikä vaatii osaamista ja tietämistä, siinä meillä pitäisi olla mahdollisuuksia.

RAK: Mitä pitäisi tehdä, että kirjasto säilyisi sosiaalisena kohtaamispaikkana? Pääkaupunkiseudulla tavara liikkuu, ihmiset eivät enää niin paljon. Käyvät vain hakemassa tilatut uutuudet. Hyllytarjonnallakin ehkä täytyy ruveta kilpailemaan.

HP: Kirjaston sosiaalinen rooli on kiistaton, mutta mikä sen relevanssi on musiikkipalveluiden näkökulmasta? Itse olen kokenut hienona palveluna sen, että voin kohdata asiakkaan ihmisenä, en tietopalvelun kohteena. Tämä rooli on suppeneva, koska kirjastojen keskeisiä suunnitteluideoita on tällä hetkellä pakottaa asiakkaat hoitamaan asiansa automaattilaitteiden avulla. Kun vietämme aikaa asiakkaan kanssa, se on kallista ja hienoa palvelua, jossa tarvitaan asiantuntemusta. Siihen työhön ei panna ketä tahansa jussia tuolta kortistosta neuvomaan ihmisiä.

PH: Onko lainan hinnan laskeminen suuri asia?

SY: Lahdessa on ollut hyvä tilanne, mutta se on nopeasti heikentymässä. Automaatio on yhtenä vaikuttajana tässä. Ajatelkaa nyt tilannetta missä virkailija istuu lainausautomaatin vieressä ja asiakas keskustelee virkailijan kanssa ja menee sitten itse lainaamaan. Kyllä siinä hölmömpikin huomaa pian, mitä se virkailija siellä oikein tekee tai mihin sitä tarvitaan. Me pidämme päällekkäisiä järjestelmiä yllä, on virkailijat ja on automaatio. Jos vielä ruvetaan tukemaan verkon kautta lainaamista niin se se vasta päällekkäistä onkin.

RM: Hyvä huomio. Mutta meidän tehtävämme on sanoa johdolle, mikä määrä on optimaalinen automaateille suhteessa asiakaspalveluun.

KM: Kirjastojen henkilökuntarakenne on myös pohdinnan arvoinen. Meillä on huomattavan paljon tilapäistä henkilökuntaa, joka tekee käytännöllistä työtä, joka aikaisemmin oli virkailijoiden vastuulla. Syytä on virkailijoiden kiireessä, mutta kyllä siinä myös vapautetaan virkailijoita töihin, joita he eivät itse asiassa halua enää tehdä. Eläköityminen kohdistuu kirjastonhoitajiin, virkailijat jäävät sinne tiskiön neuvomaan asiakkaita. Siinä ei koulutus aina riitä.

HP: Automaatioon liittyvä kehitys on aika musertavaa. Tarkoitushan on saada kallis henkilökunta – mekin! – pois sieltä. Lopputuloksena on täysin kylmä tai

sellainen haalea – Securitaksen mies? – palvelu. Miten me varmistamme tämän hyvän palvelun, kun vanhemmasta päästä kokeneita ihmisiä poistuu ja uusia ei oikein tule takaisin? Voimmeko me taata edes valtakunnallisesti tai seudullisesti korkeatasoista virtuaalista palvelua? Sekin olisi parempi kuin että palvelu katoaa kokonaan. Ei ole oikein termiä, joka tätä palvelua kuvaaisi, sitä jossa ihmistä tarvitaan.

HA: Kyllähän tilanne on varsinkin syrjäseuduilla ollut sellainen, että kun väkeä on ollut pakko vähentää eikä irtisanomisiin ole haluttu mennä, niin ihmisiä on poistunut eläkkeelle ja kyllä ne lähinnä kirjastonhoitajia ovat olleet. Monessa kirjastossa on jäljellä kirjastotoimenjohtaja ja virkailijoita.

RAK: Sähköinen asiointipalvelu – missä menee raja, pitäisikö minun antaa tuubansoittajalle oppitunteja kun hän tulee soittimen kanssa kirjaston tiskille!

HP: Meitä on huijattu! Yhteiskunnalle tulee vain halvemmaksi hoitaa näitä hommia kirjaston kautta, mutta kyllä meitä on huijattu. Kyllä siinä kirjastopalvelun rajat alkavat hämärtyä.

PH: Olemme epäonnistuneet siinä, mitä se kirjastotyö oikein on, jos meitä on onnistuttu huijaamaan.

HP: Tulkkaustarvehan on pysyvä, varsinkin musiikkiosastolla. Kääntämistä ja tulkkauksista meidän työmme usein on. Henkilökohtainen palvelu on sitä.

Kirjallisesti esitettyjä ajatuksia

Sirkka Yletyinen

Halusin korostaa peruspalvelulinjausta, jotta musiikkipalveluja ei pidettäisi irrallisina, mahdollisesti poistettavina palveluina (jos se nyt mitään auttaa). Olen ilahtuneena lukenut Kirjastokonserton ja Intervallin artikkeleita, jotka nykyhetkestä katsottuna eivät näytä utopioilta vaan realistisilta tavoitteilta. Mutta olisiko tavoitteita saavutettu, ellei niitä olisi osattu tuolloin asettaa? Nyt kun kilpailu ihmisten ajasta ja rahasta on kireää, tuntuu vaikealta tavoittaa se trendi, joka nykytoimintaa paremmin olisi yhteiskunnassa tärkeä.

- Onko meillä uskallusta löytää uusia väyliä vai vaatiiko enemmän uskallusta keskittyä nykytoiminnan parhaisiin puoliin: asiakkaalle maksuttomaan tallenteeseen, joka on kulttuuri- ja laatu-tietoisesti suuresta tarjonnasta valittu. Illegaalisiin toimintaan emme voi ryhtyä emmekä siihen yllyttää.
- Ladattava laillinen musiikin tallennus ei vielä poikkea musiikin muusta kaupallisesta tarjonnasta kuin helppoudellaan heille, joilla tietokoneen tiedostoissa liikkuminen muutenkin on tuttua

- Musiikkikauppoja emme kai tähänkään asti ole pitäneet kilpailijoinamme.

Pirkko Mertsalmi

Tässä tärkeimpinä pitämiäni: virkistys- ja elämyskäyttö; kokoelma ja henkilökunnan ammattitaito musiikkia koskevan tiedon ja aineistojen etsintään; seudullisuus, kaukopalvelu, kohti yhteneviä taksoja ja joustavia käytäntöjä. Kirjoitin vuoden 1985 teesin vähän muunneltuna, jotta saan tärkeinä pitämäni asiat mukaan. Tallennemuoto/verkkoaineistot -asiaan en osaa ottaa kantaa. Suomalaiset musiikkikirjastot tarjoavat kansalaiselle asuinpaikasta riippumattoman mahdollisuuden saada käyttöönsä yksilöllisiin tai yhteisöllisiin elämys- ja virkistystarkoituksiin sekä harrastuksensa tueksi musiikkitietoa ja aineistoja, jotka edustavat paikallisesti, valtakunnallisesti ja kansainvälisesti musiikkikulttuurin laadukasta monipuolisuutta.

Katri Piepponen

Tampereen kokouksen jälkeen tuli vähän sellainen olo, että oma puheenvuoroni meni reilusti ohi maalin, sillä näkökulmani oli erittäin yleinen ja periaatteellinen enkä ymmärtänyt, että asiaa olisi pitänyt tarkastella tekijänoikeuksien, musiikin verkkojulkaisemisen ja kiristyvän kuntatalouden näkökulmasta. Toisaalta asiantuntemukseni ei olisi riittänyt pohtimaan linjauksia noiden kysymysten pohjalta. Ja kaikesta meitä tulevaisuudessa odottavasta kurimuksesta huolimatta olen kyllä sitä mieltä, että on tärkeää pitää yllä myös "henkeä" ja uskoa siihen, että musiikkikirjaston palveluita tarvitaan myös tulevaisuudessa.

Oma puheenvuoroni lähti tarpeesta löytää jokin uusi näkökulma 1985-manifestin teeseihin, jotka ovat sinänsä vieläkin ihan hyviä. Ajattelin kuitenkin, että tarkoitus oli päivittää niitä porukalla. Uutta tarkastelukulmaa etsiskellessäni törmäsin pitkästä aikaa sitten opiskeluaikojeni Alan Merriamin funktioteoriaan ja innostuin miettimään asioita sen pohjalta. Puheenvuoroni on kiteytys niistä ajatuksista.

Lähtökohtia musiikkikirjastojen palvelupolitiikan pohdiskelulle: Merriam ja musiikin funktiot

Ensimmäinen kysymys, joka kokouskutsussa tuli vastaan oli: ”Miksi musiikkikirjastot ovat olemassa ja miksi niitä tarvitaan nyt ja tulevaisuudessa? Tämä kysymys herättää runsaasti jatkokysymyksiä – perimmäisiäkin kysymyksiä: Miksi musiikkia on olemassa ja mihin sitä tarvitaan? Mihin kirjaston asiakkaat musiikkia ja musiikkikirjaston palveluja tarvitsevat? Onko tässä tapahtunut muutosta sitten vuoden 1985 linjanvetojen? Millaisia tarpeita musiikkikirjaston palveluilla voidaan tyydyttää?

Törmäsin kokouskutsun saatuani pitkästä aikaa amerikkalaisen antropologin ja etnomusikologin Alan Merriamin erittelyihin musiikin eri funktioista. Näillä funktioilla hän tarkoittaa syitä, joiden vuoksi musiikkia käytetään ja niitä tarkoituksia, joita musiikki palvelee. Juutuin sitten pohtimaan sitä, miten nämä musiikin funktiot tulevat esiin musiikkikirjaston asiakkaiden tarpeissa ja olisiko niillä sitä kautta jotakin annettavaa palvelupoliittisille linjauksillemme.

Merriamin esittämistä funktioista voi tunnistaa useita ”asiakastarpeiden” lajeja, joihin päivittäisessä työssä asiakkaiden parissa törmää ja joita musiikkikirjaston palveluin pyritään tyydyttämään. Olen tässä karkeasti yksinkertaistaen ja Merriamin eri funktioita yhdistäen soveltanut tätä funktioajatusta musiikkikirjastoympäristöön.

Musiikki on itsensä ilmaisemisen väline: tähän kategoriaan sisältyvät asiakastarpeet alkaen karaokekaseteista ja päätyen kurinalaisen ja ammattiin tähtäävän harrastuksen tueksi kysyttyyn aineistoon. Musiikki on esteettisen elämyksen lähde: tämä selittää hyvin monenlaisia asiakkaiden tarpeita ja on luultavasti perustavanlaatuinen musiikin ominaisuus, joka tulee ilmi asiakkaiden puheissa päivittäin. Musiikki viihdyttää: tämä koskee varmaankin niin soittamista kuin kuunteluakin musiikin lajista riippumatta

Musiikista haetaan psyykkisiä ja fyysisiä vaikutuksia: rentoutusmusiikki, erilaisiin liikunnan muotoihin kysytty musiikki, suggestopedisen opetuksen ja muiden opetustilanteiden tueksi kysytty musiikki. Erilasiin yhteisöllisiin tekijöihin liittyvät musiikin funktiot ja käyttötavat: Esimerkkejä päivittäisistä tähän kategoriaan kuuluvista asiakastarpeista ei ole vaikea löytää: esimerkiksi juhlapyyhiin ja muihin juhlapäiviin liittyvä musiikki kuten joulu-, pääsiäis-, itsenäisyyspäivä- ja vappumusiikki tai erilaisiin tapahtumiin kuten häihin, hautajaisiin, syntymäpäiviin ja pikkujouluihin liittyvä musiikki sekä eri uskontojen ja kirkkokuntien uskonnollinen ja liturginen musiikki. Näitä musiikin funktioihin liittyviä asiakastarpeita pyrimme tyydyttämään lähinnä äänite- ja nuottiaineistojemme avulla.

Tällaisten, voisiko sanoa musiikista itsestään lähtevien asiakastarpeiden lisäksi merkittävä työmaa musiikkikirjastoissa on tietysti musiikkia koskevat tiedontarpeet, joihin pyrimme parhaan kykymme mukaan vastaamaan.

Summa summarum: Mitä johtopäätöksiä näistä pohdiskeluista voi vetää? Edellä mainitut musiikin käytön funktiot, jotka ovat myös musiikkikirjastojen asiakkaiden tarpeiden taustalla, edustavat luultavasti melko pysyviä pohjavirtoja, jotka säilyvät muuttumattomina, vaikka musiikki ja musiikkikulttuuri kokevat suuriakin mullistuksia.

Näin ajatellen asiakkaiden musiikkikirjaston käytön tarpeet eivät nouse esimerkiksi akseleilta musiikin harrastaminen kontra ei-harrastaminen tai aktiivinen harrastaminen kontra passiivinen musiikin ajanviette ja viihdekäyttö

Tällaisten 'vastakohtaparien' kumpikin pää täyttää ainakin osittain samanlaisia musiikillisia tarpeita. Esimerkiksi pyrkimys esteettiseen kokemiseen ja viihtymiseen yhdistyvät monenlaisissa musiikin käytön muodoissa.

Aktiivisen musiikin harrastamisen nostaminen palvelupolitiikassa erityishuomion kohteeksi ei tältä pohjalta tunnu oikealta painotukselta, vaan lähinnä kirjaston esittämältä normilta musiikkikirjaston malliasiakkaan taustaksi. (Vrt. Analogia teesistä kirjapuolelle kuuluisi "Aktiivisen kirjallisuuden harrastuksen puolesta")

Paremminkin tämän päivän musiikkikirjastojen palvelulinjaukseksi ja teesiksi sopisi mielestäni: **Rikkaan musiikillisen maailmankuvan puolesta!** Sen luonnollisia osa-alueita ovat musiikillisten vähemmistöjen musiikkikulttuurien ja suomalaisen ja paikallisen musiikkikulttuurin esiin tuominen, jotka vuoden 1985 manifestissa on muotoiltu omiksi teeseikseen. Nehän ovat juuri niitä musiikin osa-alueita, jotka verkkomaailmassa jäävät helposti kaupallisten toimijoiden intressien ulkopuolelle ja ilman kirjastoja myös musiikin kuluttajan kokemusmaailman ulkopuolelle.

Kansalaisten tasa-arvoinen pääsy musiikillisten ilmiöiden ja elämysten lähteille on peruslähtökohta musiikkikirjastojen toiminnalle, joten se ansaitsee oman korostuksen palvelupoliittisissa linjauksissamme. Erityisen tärkeältä Joensuun perspektiivistä näyttäytyy alueellisen tasa-arvoisuuden vaatimus.

Merkittävä musiikkikirjastojen vahvuus on juuri verkottuneisuus, jonka avulla pyritään turvaamaan tasa-arvoiset musiikkikirjastopalvelut myös sellaisten pienten tai vähän suurempienkin kirjastojen asiakkaille, joille satojen kilometrien matka lähimpään monipuoliseen musiikkikirjastoon tai musiikin ammattilaisten omiin kirjastoihin, ei ole palvelujen saamisen kannalta realistinen vaihtoehto

Musiikkikirjastojen kannalta tärkeä Merriamin opetus on se, että ns. "musiikilliset perustarpeet" eivät häviä minnekään. Osaa näistä tarpeista tyydyttää jo nyt ja luultavasti tulevaisuudessa yhä enemmän verkon kautta saatava musiikkitarjonta.

Kaupallisiin toimijoihin verrattuna musiikkikirjastojen vahvuus verkottuneisuuden lisäksi on – tai ainakin toivoisi olevan – monipuolisuus, joka koskee musiikin ajallista, alueellista ja kulttuurista ulottuvuutta ja palvelujen laadukkuus, joka perustuu osaavaan henkilökuntaan ja ajatuksella ja sydämellä tehtyyn kokoelmatyöhön.

Jouni Mäkinen

I Lähtökohta: rajalliset resurssit edelleen todellisuutta – musiikin muodot ja kulutustottumusten muutokset vaikuttavat myös musiikkikirjastojen käyttöön. Mietteitä musiikin kulutustottumusten muutoksista: verkkolataaminen (laiton + maksullinen) – suuri tarjonta (radioaika kuluttaa suosittu hittikappaleet loppuun nopeasti) – fyysisten tallenteiden käytön vähentyminen – musiikki tiedostoina eri välineissä.

Varsinkin nuorten musiikinkuluttajien kärsimättömyys; kasvaminen sellaiseen musiikkikulttuuriin, jossa kaikki saadaan nopeasti. Kilpailevat tuotteet: DVD ja pelit sekä verrattain kalliit harrastukset; länsimainen kulutuselämäntapa uorten arkipäivää: *consumo ergo sum*.

II Palvelun peruslähtökohdat ennallaan, mutta ilmassa on myös uusia tuulia: musiikkikulttuurin kokonaisuus ja kulttuurinen syvyys – musiikkikulttuurin eri osalueiden huomiointi mahdollisuuksien mukaan – musiikin elinkaari lyhentynyt mm. radion tehosoiton myötä – musiikkikirjasto tallettaa musiikkia myös tuleville polville – vain murto-osa päivänpopista jää elämään klassikoina – populaarimusiikin pirstoutuminen pieniin alalajeihin haasteellista kokoelmatyön kannalta – aktiivinen musiikkiharrastus (vs. kulissikäyttö) – musiikkikirjasto erityisesti nuorison musiikkiharrastuksen tukijana – musiikkikirjastojen mahdollisuudet erilaisten musiikkiin liittyvien aktiviteettien järjestäjänä (esim. esiintymistilaisuudet nuorille musiikin harrastajille) – Tulevaisuudessa musiikkikirjastojen käyttäjäryhmän profiili tulee hivenen muuttumaan; suurten ikäluokkien jäädessä eläkkeelle syntyy eläkeläisten ryhmä, jotka haluavat rätätälöityä lähipalvelua. – Tietopalvelun mahdollisuus; musiikkikirjastojen henkilökunta aiempaa enemmän sisällöllisinä opastajina. – Lapset ja nuoret ovat haaste; avaimet löytyvät kirjastopedagogiikasta eli koulutusta tarvitaan. – Suomalainen musiikki: erityisesti vähälevikkisen kotimaisen musiikin tarjoaminen edelleen tärkeää, paikallinen ja alueellinen musiikkikulttuuri, musiikkikirjasto edelleen osana suomalaista musiikkikulttuuria.

III Uutta: uusien artistien mahdollisuus levittää musiikkia verkossa (miten vaikuttaa musiikki-kirjastoihin levityskanavana?): palveluiden laadukkuus eri käyttäjäryhmät huomioiden – tasa-arvon puolustaminen edelleen ajankohtaista – kokoelma: kuinka pitää yllä laadukasta kokoelmaa niukoilla resursseilla? – Tähän minulla on vakiovastaus: henkilökunnan sisällöntuntemus ja ammatillinen itseluottamus. Kun resurssit ovat rajalliset, on tehtävä päätöksiä, ja päätöksiä on helpompi tehdä kun on asiantuntemusta. – Valitsijaa tarvitaan edelleen (esim. keskustelu verkkomusiikista kirjastoissa): eri käyttäjäryhmien erilaiset tarpeet – huomionarvoista suurten ikäluokkien siirtyminen eläkkeelle: kuinka vastata heidän tarpeisiinsa? – kuinka vastata musiikkinsa verkosta lataavien yläaste- ja lukioikäisten tarpeisiin? – Uutta yleisen ajankäytön suhteen: vapaa-ajasta kilpailevat musiikin kanssa monet muut harrasteet: tietokoneet, pelit, internet, DVD-elokuvat jne. Kaiken kaikkiaan: niin kauan kuin on musiikkidokumentteja, on myös musiikkikirjastoja.

Ulla Ikäheimo

Vanhan manifestin periaatteet ovat kestäneet yllättävän hyvin aikaa, ne voi edelleen allekirjoittaa. Toisaalta ne on kirjoitettu tilanteessa, jolloin yleiset kirjastot olivat vielä enemmän erillään muista musiikkikirjastoista kuin nyt. Uskoakseni nyt Kansalliskirjasto, konservatoriot ja Sibelius-Akatemia ovat enemmän yhteistyössä yleisten kirjastojen kanssa. Hyvä esimerkki on Luumu-ryhmän toiminta, missä on kehitetty yhdessä käytäntöjä ja työvälineitä kaikille.

Manifestin aikaan ei myöskään ollut minkäänlaisia tietoverkkoja, vaan toimittiin pitkälti painettujen lähteiden varassa. Verkko luo myös tasa-arvoa, kirjastojen tietokannat ja monenlaiset musiikkisivustot ovat pienimpienkin kirjastojen käytössä.

Soivan musiikin siirtyminen verkkoon vaikuttaa musiikkikirjastojen fyysiseen lainaukseen, mutta ei tietopalveluun. Jatkossa musiikin jakeluun kirjastojen kautta saattaa olla samantapaisia väyliä kuin nyt elektronisten artikkelien jakelussa – vai onko tämä liian optimistinen näkökulma?

Omasta puolestani korostaisin musiikkikirjastojen kokoelmien ja tiedon syvyyttä ja musiikin koko kirjon tuntemusta, toisaalta suomalaista näkökulmaa. Ja että aktiivin musiikinharrastuksen sijasta painotetaan “rikasta musiikillista maailmankuvaa”.

Juha Sutela

Oulun kaupunginkirjaston musiikkikirjastotyö on ollut hyvin resursoitu 1990-luvun alun talouslaman jälkeen. Musiikkikokoelmia on pääkirjaston lisäksi viidessä lähikirjastossa ja niistä yhdessä on “laajat valikoimat”. Lopuissa seitsemässä lähikirjastossa on vain lastenäänitteitä. Aineiston päivittäinen kuljetus kaikkien toimipisteiden välillä on vanha käytäntö eikä siitä ole koskaan peritty asiakkaalta

maksua. Puhumme kuitenkin “puolikelluvista” kokoelmista, sillä aineistolla on aina kotiosasto.

Musiikkiaineiston valintapolitiikka on ollut pitkälti asiakaslähtöistä. Aikansa kukkiva hittilistakama on mahtunut joukkoon, mutta silti on onnistuttu säilyttämään valikoimien laajuus ja syvyys. Tämän tuloksena musiikkikirjastoaineiston ja -palvelujen käyttö kasvoi hyvää vauhtia 2000-luvun alkuvuosiin asti. Osan kasvusta tosin selittää samanaikainen kaupungin väkiluvun kasvu.

Huippulukuihin ylettiin vuonna 2003, jolloin pääkirjaston musiikkiosaston vuosilainaus oli 370.000 ja kävijöitä yli 550 päivässä. Monien asiakkaiden cd-lainaus oli sellaisissa lukemissa, että he tuskin ehtivät kuunnella kaikkia lainaamiaan levyjä. Silloin lieneekin vaikuttanut “kotipolttoilmiö” eli CD-levyn kopiointi kotimikrolla käy paljon nopeammin kuin kuuntelu.

Viimeiset kaksi vuotta käyttötilastot ovat olleet laskussa. Silmämääräisestikin voi nähdä nuorimman asiakassegmentin käyntien harventuneen. Tämän selitykseksi on arvioitu ns. “laajakaistailmiötä”. Kun haluamansa biisin saa heti internetistä – ilmaiseksi vaikkakin laittomasti – moni ei enää viitsi tehdä kirjastoon varauksia ja odottaa uutuuksia jopa viikkoja. Tämä näkyy selvästi tehtyjen varausten määrässä, joka on pudonnut vain kolmasosaan huippuluvuista.

Musiikin tietopalvelujen kysyntä on säilynyt ainakin entisellä tasolla. Vaikka ihmisillä on internetyhteys kotona, oikeanlaisen tiedon löytäminen bittivaruudesta ei ole helppoa, ja siksi yhä turvaudutaan musiikkikirjastoon, joka etsii, arvioi, suodattaa, soveltaa ja paketoii dataa asiakkaalle. Lisäksi henkilökohtaisessa palvelussa on mahdollisuus käyttää sellaista inhimillistä sumeaa logiikkaa, johon ainakaan meidän elinaikamme tietotekniikka ei pääse.

Oulun kaupunginkirjasto taitaa olla ainoita, jossa musiikki pääosin valitaan yhä näytelähetyksen perusteella viikoittaisissa valintakokouksissa. Saamme siis tutustua musiikkiin ennen valintaa, mikä on hieno asia. Toki tämä valintatapa vie aikaa, mutta ehdotuksen käytännön muuttamisesta ovat tyrmänneet kokoukseen osallistuvat lähikirjastolaiset. Heidän mukaansa valintakokous on samalla arvokas viikoittainen sisältökoulutustilaisuus.

Hankinnan kilpailuttaminen on tuttua jo pitkältä ajalta. Pääasiallinen äänitetöimittaja on tällä hetkellä oululainen levykauppa. Välillä olimme erään levytukan asiakkaita. Meillä on ollut vapaus hankkia muistakin lähteistä. Tästä tosin olemme saaneet kritiikkiä kaupungin hankintakeskuksesta, mistä voi aiheutua ongelmia tulevaisuudessa. Fakta on kuitenkin, että tavarantoimittajillakin on omat vahvuusalueensa eikä sellaista lähdeä ei olekaan, joka pystyisi toimittamaan yksin koko kirjon.

Eeva Kiviniemi

Kirjastokonserton teesit ovat todella elinvoimaisia ja tosia vielä vuosien jälkeen. Huomasin, että ainakin Turussa toimitaan vielä hyvin pitkälle vanhojen teesien mukaan. Joensuun hienon analyysin jäljiltä jäin miettimään vielä vähän lisää sitä,

mistä syntyy ihmisen halu tulla musiikkikirjastoon. Tämä on minusta keskeinen asia, kun mietitään esimerkiksi CD-levyn mahdollista häviämistä (tai säilymistä) ja niitä juttuja, joita musakirjastolla on tarjottavana sitten kun kaikki on romahtanut

Minusta musiikkikirjaston käytön edellytyksenä on, että ihmisellä täytyy olla jonkinlainen suhde musiikkiin. Suhde musiikkiin ei minusta ole vielä tarve, mutta se synnyttää niitä.

Jos kirjastokäynnin lähtökohtana on ihmisen suhde musiikkiin. Suhteella voi olla erilaisia funktioita.

- 1) *välineellinen* (esitelmä koulussa tai häämarssin valinta);
- 2) *viihdeellinen* (biletyxmusa, kivaa poppia korvalappuihin);
- 3) *tunteenomainen* (ihailtu bändi tai artisti, ooppera, tietty säveltäjä);
- 4) *älyllinen* (erilaiset tulkinnat Sibeliuksen viulukonsertosta tai Bachin mahdollisimman alkuperäinen esittäminen, 1960-luvun bändien kaikkien soittajien tunteminen);
- 5) *aktiivinen* (musiikkiopiston tutkinto, soittaminen orkesterissa);
- 6) *keräilevä* (kaikki R.E.M.in tai Bowien levyt täytyy polttaa itselle).

Näitä voisi varmasti eritellä enemmänkin ja niitä voi olla yhtä aikaa useampiakin. Jos kirjasto ajatellaan sivistyslaitoksena, ideaali olisi, että ihmisen suhde musiikkiin syntyisi ja monipuolistuisi musiikkikirjaston käytön myötä. Tämä on varmaan suunnilleen sama asia kuin musiikillisen maailmankuvan rikastuminen.

Musiikkikirjastojen säilyminen lajina riippuu siis tämän teorian mukaan siitä, minkälainen asiakkaiden suhde musiikkiin (ja sen jakeluun) on tulevaisuudessa ja myös varmaan siitä, millainen riippuvuussuhde asiakkaalle on muodostunut suhteessa kirjastoon.

Anna Härmä

Esille otetaan kiinnostava aihe ja jatkokeskusteluun on kiinnostavaa osallistua ja sitä seurata. Meillä täällä Vaasassa tehtiin uusi pääkirjasto 2001 aihepiiriä pohjalle. Musiikki ei saanut jäädä omaksi alueekseen, vaan meillä, Musiikin ja taiteen aihepiirissä, on mukana myös luokat 70-77. Palveluihin liittyy myös taidelainaamo ja taidenäyttelytila toimivana yhteistyökuviona Pohjanmaan Museon ja Vaasan taiteilijaseuran kanssa.

Asiakkailta saatu palaute itse yhdistämisestä on ollut positiivista, mutta raskasta on ollut se kylmä tosiasia, että aineistomääräraha on pysynyt laajennetussa aihepiirissä v. 2001-2005 täysin samana kuin "puhtaan musiikkiosaston" aikana. Laskuun (n. 10 %) aineistoraha lähti tasaisesti koko kirjaston osalta vasta tänä vuonna. Tässä valossa rajallisin hankintavaroin koetamme sopeutua laadusta tinkimättä, mutta kirjo ja syvyys kapenee. Kaukopalvelumahdollisuudella paikkaamme hankintapuutteita.

Palvelun lähtökohtana tulee olla...

[Oheisen yhteenvedon tekijän nimi on valitettavasti päässyt katoamaan toimittajan löysistä näpeistä. Kerromme nimen heti kun saamme sen selville.]

Suomalainen musiikkikirjastotoiminta on osa kirjaston peruspalvelua, jonka lähtökohtana on tukea alueensa asukkaiden musiikin harrastus-, opiskelu-, virkistys- ja ammatillista käyttöä. Palvelun peruslähtökohtana ovat seuraavat periaatteet:

Turvaa kaikille avoimen pääsyn musiikkikulttuuriin

Kirjaston musiikkipalveluiden tulee tarjota kaikille alueensa asukkaille mahdollisuus lainata musiikkia äänitteinä, ääni- ja kuvataallenteina, nuotteina, partituureina sekä musiikkia käsittelevää kirjallisuutta ja aikakauslehtiä ja myös antaa mahdollisuus kuunnella äänitteitä kirjaston tiloissa tai harrastaa itse musiikin tekemistä. Musiikkitalenteita välitetään myös kotipalvelun avulla asiakkaille, jotka eivät itse pääse kirjastoon. Musiikkipalvelun tulee tarjota myös kaukopalvelun kautta asiakkailleen muiden kirjastojen tallenteita ja antaa omat kokoelmansa muiden kirjastojen asiakkaiden käytettäväksi yhteisesti sovittujen sääntöjen mukaisesti.

Tukee aktiivista musiikin harrastusta

Kirjasto tarjoaa nuotteja, soitonoppaita ja mahdollisesti myös tilan ja välineitä musiikin harrastukseen ja –opiskeluun - aktiivinen musiikinkuuntelija saa käyttöönsä harrastuksensa syventämiseksi tarvitsemiaan äänitteitä, partituureja, librettoja, tietokirjallisuutta, musiikkilehtiä ja tietokantoja, jotka ovat saatavissa kirjastossa ja myös kotona käytettäväksi.

Tarjoaa laadukkaan ja monipuolisen musiikkivalikoiman

Musiikkikirjasto (-osasto) on musiikin ja musiikkitiedon palvelukeskus, joka tarjoaa tallenteina monipuolisen valikoiman eri musiikinlajien, eri aikakausien ja eri kulttuurialueiden musiikkia laadukkaina tallenteina. Musiikkiosaston henkilökunta on kouluttautunut kokoelmatyöhön ja tietopalveluun.

Tukee valinnoillaan suomalaista ja paikallista musiikintekemistä

Kirjaston tulee edesauttaa kokoelmassaan paikallisen musiikin esiinpääsyä sekä painottaa suomalaisen musiikin esilletuomista ylikansallisen musiikkitarjonnan virrassa.

Tarjoaa helppokäyttöisen tietokannan musiikin löytyvyyden parantamiseksi

Luokituksen ja sisällönkuvailun tulee edistää helppokäyttöisten tietokantojen avulla musiikin teos- ja tiedonhakua kirjastoissa. Takautuvaan luettelointitietojen täydentämiseen tarvitaan erityismäärärahoja.

Musiikkikirjastojen palvelupoliittisia periaatteita on tarkoitus jatkaa koko kirjastokentän voimin. Julkista keskustelua voidaan käydä Kirjastot.fi:n foorumilla (nopeata ja helppoa) ja Intervallin palstoilla (hidasta mutta helppoa). Paikallisia pohdintoja olisi tavattoman kiintoisaa ja hyödyllistä kuulla valtakunnan laajuisesti, joten älkää kätkekö kynttelikköjänne vaan antakaa roihuta kaikkien tietoisuuteen!

Tilastoraapaisua musiikkikirjastotoiminnasta –

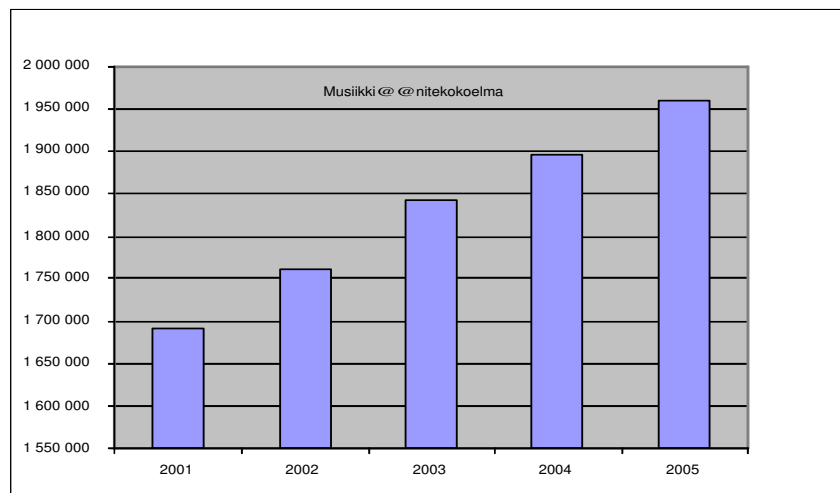
Riitta Aalto-Koistinen

Minulta on pyydetty esittäytymistä IAML:n hallituksen ”uutena” jäsenenä. En niinkään ole uusi, vaan paremminkin uudelleen valittu. Muistini mukaan edellinen sessiokauteni oli 1980-luvun puolelta 1990-alkupuolelle. Olen työskennellyt Helsingin kaupunginkirjastossa yli 20 vuotta musiikkikirjastotehtävissä; pääkirjaston musiikkiosaston osastonhoitajana, vastaavassa tehtävässä Pasilan musiikkiasemalla ja nyt olen musiikkitoiminnan erikoissuunnittelija.

Kuulun niihin onnellisiin, jotka nokkahuilu on ohjannut musiikin pariin, enkä tätä yhtään häpeä kertoa. Musiikilla on aina ollut minulle suuri henkilökohtainen merkitys. Olen joskus pohtinut, kumman valitsisin, jos joutuisin musiikin ja kirjaston

väliltä valinnan tekemään. Kyllähän siinä valinnassa kirjasto häviäisi. Tosin heti perään on tunnustettava, etten musiikillisilla kyvyilläni itselleni elantoa pystyisi hankkimaan! Toivottavasti kukaan ei kuitenkaan kuvittele, että väheksyisin tai aliarvostaisin kirjaston merkitystä, päinvastoin. Koska kirjasto ja kirjaston tehtävä ovat paljon mielenkiintoisempia kuin minun persoonani, haluan jatkaa tätä juttua esittelemällä pari valtakunnallista, musiikkikirjastollista tilastoa (lähteenä kaikissa tilastoissa käytetty Suomen yleisten kirjastojen tilastoja osoitteessa tilastot.kirjastot.fi).

Vuosien 2001–2005 välisenä aikana yleisten kirjastojen musiikkiäänite-kokoelmat ovat Suomessa kasvaneet tasaisesti 1691622 äänitteestä 1959000 äänitteeseen (plussaa 267 378 äänitettä).

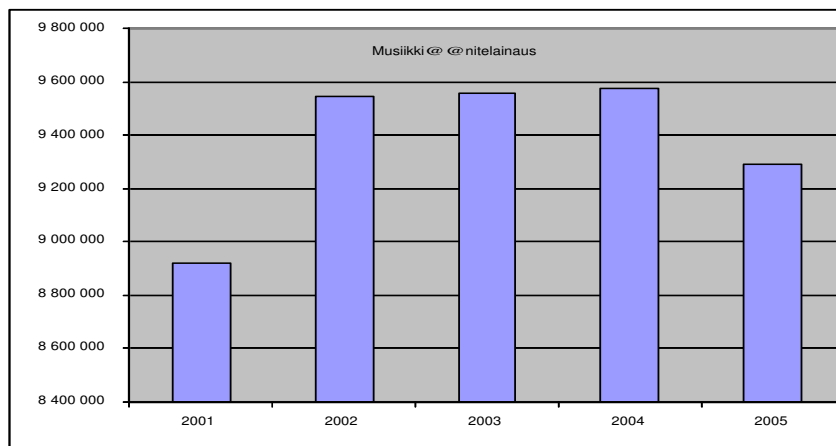
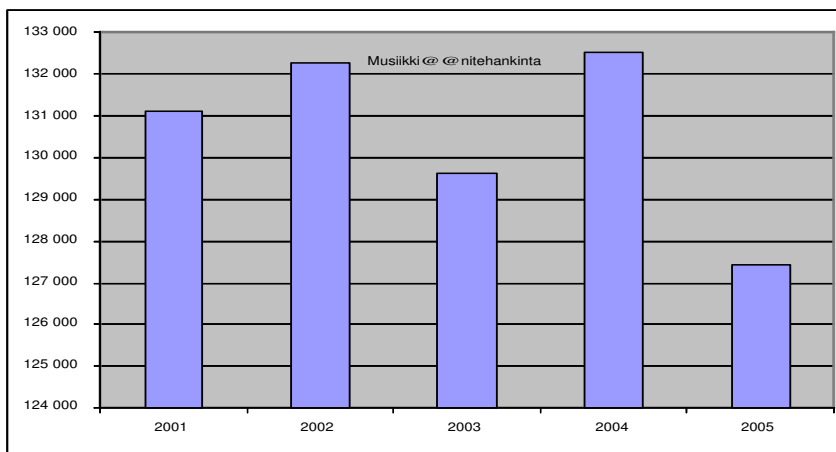

Vastaavana aikana musiikkiäänitteiden hankinta valtakunnallisesti on todella sahanut, pienimmillään vuonna 2005 vain 127407 äänitettä ja suurimmillaan vuonna 2004 132541 äänitettä. Ero on 5134 äänitettä, joka ei absoluuttisen lukuna ole vielä järkyttävä.

Lainauksen muodostama pylväskuvio ei ”figuuriltaan” muistuta oikeastaan sen paremmin kokoelma- kuin hankintatilastoakaan. Vuodesta 2001 vuoteen 2002 lainauksessa tapahtui huima hyppäys, plussaa 632345 lainaa (8 917 862 lainasta 9 550 218 lainaan). Vuosien 2002–2004 aikana lainaluvut pysyivät melko tasaisesti 9,5 miljoonassa, kunnes vuonna 2005 kokonaislainaus putosi 9 293 162 lainaan, miinusta 280 220 lainaa vuoteen 2004 verrattuna.

Lainojen vähentyminen ei ole kenellekään mikään kirjastollinen uutinen, eikä laina saisi olla ainoa mittari, jolla toimintaamme mitataan. Raadolliset tosiasiat painottuvat kuitenkin toistaiseksi aika voimakkaasti vain tähän yhteen mittariin. Yksi pääskyhän ei tunnetusti kesää tee, joten yhtenä vuonna tapahtunut lainojen väheneminen ei kerro muusta kuin yhtenä vuonna tapahtuneesta lainojen

vähene misestä. Sahaavasta hankinnasta huolimatta musiikkiäänite kokoelma on toistaiseksi valtakunnallisesti jatkanut kasvuaan. Kaikesta huolimatta olisi ihan ”akateemisesti” kiinnostavaa yhdessä pohtia, mitä lukujen taakse kätkeytyy. Laina us vähentynyt: Koska musiikin lataaminen lisääntynyt? Koska hankinta vähentynyt? Koska kokoelmat vanhentuneet? Koska kokoelmista poistettu liian vähän? Koska kokoelmat eivät vastaa asiakkaiden odotuksia? Koska kokoelmien pintakäyttäjät lähteneet verkkomaailmaan ja hyvä, nyt kokoelmien syväkäyttäjät ovat tallella? Koska...? Näihin kysymyksiin en tässä halua, enkä myöskään osaa antaa vastausta. Olisi kiinnostavaa (ehkä myös tärkeää) päästä näistä asioista keskustelemaan.

Hyvää syntymäpäivää, Wolfgang Amadeus!

Pirjo Hakuni

Tampereen kaupunginkirjaston musiikkiosasto järjesti Mozartin syntymäpäivän kunniaksi tammikuun lopussa tietokilpailun, jonka kysymykset testasivat asiakkaiden Mozart-tietoutta. Kaikkiin neljään kysymykseen saattoi helposti löytää haku-teoksista vastauksen. Tavoitteenamme oli, että kysymysten kautta olisi hakeuduttu tiedon lähteille. Useimmat taisivat kuitenkin tyytyä ruksaamaan vastausvaihtoehtoja ”omasta päästä”. Jokunen vastaaja tosin otti kysymyslomakkeen kotiin saakka ja paneutui kaikesta päätellen huolella oikeiden vastausten jäljittämiseen. Bonuksena (itsellemme) kysyimme viimeiseksi vastaajan omaa Mozart-suosikkisävellystä.

Kysymykset olivat seuraavat:

1. Mozart syntyi a) Wienissä b) Leipzigissa c) Salzburgissa?
2. Kuinka monta klarinettikonserttoa Mozart sävelsi? a) 8 b) 1 c) 3
3. Mikä oli Mozartin ensimmäisen oopperan nimi? a) *La finta semplice* (Teeskentelevä tolvana) b) *Die Zauberflöte* (Taikahuilu) c) *Die Entführung aus dem Serail* (Ryöstö Seraljista)
4. Millä tavalla ”KV” liittyy Mozartiin? a) Lyhenne, jota käytetään, kun Mozartin oopperoita esitetään konserttiversiona b) Mozartin huilukonserttoa esitetään joskus muillakin soittimilla, KV tarkoittaa tämän konserton klarinettiversiota c) Mozartin teosten luettelonumero, lyhenne sanoista *Köchel-Verzeichnis*
5. Oma Mozart-suosikkisävellykseni

Vastauslomakkeita palautettiin yhteensä 59, ja kaikkiin kysymyksiin oikein vastanneita oli 26. Kysymyksiä pidettiin vaikeahkoina, eikä tiedonlähteiden käyttömahdollisuutta paljon käytetty. Ilmeisesti tietokilpailuihin vastaaminen rinnastetaan päässälaskuun: vastauksen tulee tulla suoraan päästä. Oikein vastanneiden kesken arvoimme lahjapaketin, joka sisälsi Mozart-Kugelnien lisäksi Mozartin huilukonserttoja Sharon Bezalyn ja Keski-Pohjanmaan kamariorkesterin esittämänä. Valitettavasti meillä ei ollut kameraa ikuistamassa lahjan saajaa.

Mitä Mozartin teoksia vastaajat sitten ilmoittivat suosikeikseen? Kirjo oli ilahduttavan laaja, vaikka kärki oli toki ennakoitavissa. Kaiken kaikkiaan mainintoja saivat seuraavat Mozartin teokset: *Die Zauberflöte* (15 mainintaa, joista kolme mainitsi vain *Yönkuningattaren aarian*), *Requiem* (9), sinfonia nro 40 (8), *Eine kleine Nachtmusik* (5), *Le Nozze di Figaro* (3), sinfonia nro 41 (2), klarinettikonsertto, KV622 (2), messu c-molli, KV417=427 (2), sinfonia concertante (1), konsertto viululle ja alttoviululle (1), *Don Giovanni* (1), pianokonsertto nro 20 (1), *Zaide* (1), sinfonia nro 25 (1), laulu *Als Luise die Briefe ihres ungetreuen Liebhabers verbrannte* (1) ja pianokonsertot (1).

Mestari vai oppipoika?

Heikki Poroila

W. A. Mozartin musiikki ei syntynyt tyhjästä tai tyhjään. Vanha totuus sai kohdallani uutta ytyä, kun kuuntelin äskettäin hakuteoksia etukäteen lukematta Michael Haydnin, Josephin pikkuveljen, arkkipiispa Sigismundin kuoleman johdosta säveltämää requiemia (MH155). Kokemus oli aavemainen. Varsinkin teoksen alku muistuttaa Mozartin requiemia tavalla jota on vaikea pitää puhtaana sattumana. Eivätkä tutkijat pidäkään, mm. Groven sivuilta voi lukea arvelun, jonka mukaan Mozartin on täytynyt tuntea tämä jo vuonna 1771 syntynyt sävellys.

Jos Mozartin ylistetty nerouden tuote on näinkin paljon velkaa Michael Haydnin kaltaiselle kakkosriviin jääneelle mestarille, on niitä typeriä säveltäjäkaanoneita mietittävä uusiksi. Riippumatta siitä, oliko 34-vuotiaan Haydnin sävellys tietoinen vai alitajuinen esikuva täsmälleen samanikäiselle Mozartille kaksi vuosikymmentä myöhemmin, olisi kohtuutonta määritellä vain toinen nerokkaaksi säveltäjäksi.

Mutta kuinka moni nykypäivän ihminen tuntee Haydn-nuoremman musiikkia? Moniko uskaltaa perehtyneisyyttään todeta, että tuo vuoden 1771 requiem oli jonkinlainen onnenkantamoinen, ajassa liikkunut nerouden hitunen, jonka vasta Mozart puhalsi täyteen loistonsa?

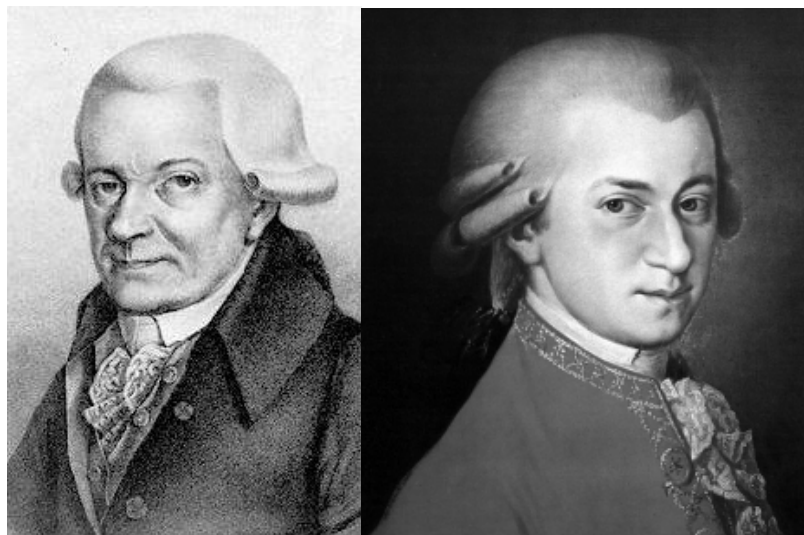
Olen aina tuntenut vastenmielisyyttä säveltäjiä arvottavia yleistyksiä kohtaan. Olen valmis hyväksymään suhteelliset ilmaisut, joiden avulla muutamasta säveltäjästä yksi arvioidaan muita paremmaksi säveltäjäksi jollakin perusteella.

Mutta sellaisia armottomia yleistyksiä, jotka tuomitsevat pääosan historiassa koskaan eläneistä säveltäjistä julkisuuden marginaaliin, ei ainakaan kirjastoihmisen tarvitse kuunnella tai ottaa tosissaan. Ainakin itse kuuntelen yhtä mielelläni Leopold Koeluchin tai Josef Myslivečekin kuin Wolfgang Amadeus Mozartin musiikkia, vaikka saatavuudessa onkin jättiläismäinen ero.

Arvelen, että meidän pinttuneet nerous- ja mitättömyystuomiomme perustuvat ennen muuta tuttuuteen ja auktoriteettiuskoon. Kun oppikirjat ja muut auktoriteetit vakuuttavat jonkin säveltäjän olevan “suuri” tai “nero”, vaikea siinä on tavallisen musiikin kuuntelijan väittää vastaan. Voi vain olla kuuntelematta, jos ei musiikki maistu, kuten itselleni eivät maistu esimerkiksi Wagner tai Brahms. Tärkeintä on oppia kuuntelemaan omilla aivoilla ja antaa mahdollisuus mahdollisimman monelle säveltäjälle. Edesmenneen Seppo Heikinheimon hellimä jako kahteen – hyvään ja huonoon musiikkiin – ei kerta kaikkiaan ole totta. Mutta jaon valheellisuuden saa selville vain kuuntelemalla paljon ja erilaista.

Eräs julkisen musiikkikirjaston kestävimmistä ideoista on tarjota kenelle hyvänsä mahdollisuus tutustua sävellyksiin ja säveltäjiin ilman kaupallisen maailman typeriä tähtikultteja – tai noita auktoriteettien julistuksia. Kirjaston bibliografinen luettelo on itse asiassa varsin demokraattinen järjestelmä, joka ei suosi ketään sen enempää kuin aakkosiin järjestetty hyllykään. Ennakkoluulottomalle musiikkikirjasto on juuri oikea paikka unohtaa viralliset kaanonit – paitsi jos nyt sattuu kaanoneista pitämään.

Ehkä olisikin hyvä idea viettää 14.9.2007 Michael Haydnin 230-vuotispäivää? Sitä ennen voi tutustua alussa mainittuun requiemiin c-molli Hyperionin vuonna 2005 julkaisemalta CD-levyltä (CDA67510). Löytyy hyvin varustetuista musiikkikirjastoista.

Kirjastossa Amsterdamissa

Kalle Hakkola

Prinsengrachtin rannassa, yhden Amsterdamin pääkanavan varrella, sijaitsee Central Library, tai paikallisittain OBA (Openbare Bibliotheek Amsterdam). Tutustumiskäynti on hämmäyttävä kokemus, koska pohjoismaissa toistettu mantra kirjastopalveluidemme ainutkertaisuudesta osoittautui tyhjäksi. Palvelut ovat erilaisia, mutta eivät huonompia.

Palvelut ovat erilaisia kuin meillä ja satsaukset ovat selvästi kohdistuneet sisältöihin, eikä tiloihin. Kaikki kirjastorakennukset ovat nukkavieruja, pölyisiä, värikkäitä, mutta ehdottomasti kodikkaita. Varsinkin pääkirjasto on nostaa pienen hymyn uusiin ja avariin tiloihin tottuneen suomalaisen kirjastoammattilaisen huulille. Uusi pääkirjasto on kyllä tulossa tulevaisuudessa, verkkopalvelun etusivulta löytyy laskuri. Tietokoneita oli saman verran kuin täälläkin ja langattomia internetyhteyksiä on tarjolla maksutta. Aineistotietokanta on auttamattoman vanhentunut, pääkaupunkiseudun kirjastotyöntekijöille vanha tuttu Geac+. Myös monet Suomessa käytössä olevat palvelut, kuten kysy kirjastonhoitajalta (Ask Al@din), ovat käytössä Hollannissa. Muuten verkkopalvelut ovat kyllä vaatimattomammat. Erikoisuutena jokaisesta kirjastosta löytyy tietokone hollanninkielen harjoitteluun.

Suurimpana erona pohjoismaiseen malliin on palvelun maksullisuus (Amsterdammassa puhutaan silti lainaamisesta, vaikka Suomen lakien näkökulmasta kyseessä on vuokraustoiminta). Kirjaston jäsenyys (kirjastokortti) maksaa 12,50 - 21 euroa ja ”erikoismateriaalien” eli käytännössä kaiken muun kuin kirjojen ja diojen lainaus on maksullista. Myöhästymismaksut ovat samalla tasolla kuin Suomessa, mutta niissäkin kirjojen lainaaja pääsee halvemmalla kuin CD-levyjen tai elokuvien.

Kirjat ja diasarjat	Ilmaista / 3 viikkoa
Nuotit ja partituurit	0,50 e / 3 viikkoa
CD	1,50 e / 3 vrk tai 2 e / 1 viikko
Romput	2,50 e / 1 viikko
Dokumenttivideot	1,50 e / 1 viikko
Elokuvavideot	2,50 e / 1 viikko

Tuoreen hinnaston mukaan monen levyn CD-bokseista joutuu maksamaan 0,90 euroa levyltä lisävuokraa. Lasten aineiston lainaaminen on maksutonta, mutta lainaajalla ei voi olla kerralla kuin 10 lainaa korttia kohden. Varaaminen on kalliimpaa kuin Suomessa: kirjat 0,70 euroa, muut aineistot 1,15 euroa kukin. Saman verran joutuu maksamaan myös kaukolainoista.

Musiikkiaineisto on erikoiskokoelmineen näyttävässä roolissa kirjaston toiminnassa. Ulkoasultaan levyosasto muistuttaa erehdyttävästi levykauppaa ja käytössä oleva kalterihälytysjärjestelmä vain vahvistaa mielikuvaa. Vierailujeni aikana jonot lainaustiskillä olivat jatkuvasti kohtuullisen pitkät, eikä lainausautomaatteja levyille ollut. Kirja- ja nuottimateriaaleille palautus- ja lainausautomaatit oli sijoitettu keskitetysti kirjaston ensimmäisen kerroksen aulatilaan. LP-levyjä kirjastosta löytyy vielä ihan kiitettävä määrä, varsinkin vanhemman jazzin osalta. Näitä levyjä ei kuitenkaan voi lainata, vaan ainoastaan kuunnella paikan päällä, kuunteluhuoneissa.

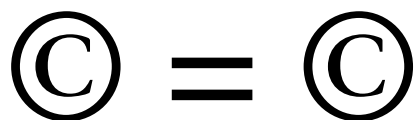
Käynnistäni on kulunut jo vuosi, ja asiat ovat kanavan rannalla mahdollisesti hieman muuttuneet. Central Library on silti ehdottomasti tutustumisen arvoinen vieläkin. Hämmäntävintä siellä on kokoelman koko. Lukuja en enää muista, enkä minulle annettuja esitteitä löytänyt, mutta musiikkimateriaalin osalta se on selvästi suurempi kuin mikään pääkaupunkiseudun kokoelmista. Kirjasto on myös liitetty kiinteäksi osaksi kaupungin muuta kulttuuritarjontaa. Infotiskiltä saa ostaa lippuja melkein minne vain ja myös kulttuuripalveluihin liittyvä tietopalvelu on varsin suosittua.

Toivottavasti edes jotain tästä nykyisestä tunnelmasta siirtyy myös uuteen pääkirjastoon kesällä 2007. Rakennuksen valmistumista voi tarkastella nykyiseen tapaan 10 minuutin välein päivittyvällä web-kameralla. Amsterdamin yleisen kirjaston verkkosivut ovat osoitteessa www.oba.nl ja uuden pääkirjaston työmaakamera osoitteessa www.jocoenen.com/fl/webcam_obam.htm.

Openbare Bibliotheek Amsterdam

I amsterdam.

Tekijänoikeuslaki muuttui

Päivitystä musiikkikirjastoväelle

Heikki Poroila

Pitkään valmisteltu tekijänoikeuslain uudistus astui pääosin voimaan 1.1.2006 (jotkin osat vasta 2007 ja vapaakappaleita koskevat vasta kun kyseinen erityislaki on hyväksytty). Ehdin Intervallin numerossa 4/2005 käsitellä eräitä lain säännöksiä, osittain turhankin optimistisesti. Myös Kirjastolehdessä 2/2006 on tekstiä tekijänoikeudesta ja kirjastopalveluista uuden lain valossa. Seuraavaan olen koonnut ne asiat, joihin erityisesti musiikkikirjastoissa on mielestäni syytä kiinnittää huomiota.

Kirjastosäännökset lakiin

Kirjastojen suoraan koskevia muutoksia on laissa vähän. Erityiskysymykset on nyt kuitenkin koottu itse lakiin, kun ne ennen olivat asetuksessa. Asetuksella ratkaistiin, mitkä kirjastot vähiäkin erivapauksia saavat nauttia. Useimmat Suomen kunnankirjastoista saavat tyytyä vuoden 2007 alussa voimaan tulevaan sopimussenssimahdollisuuteen.

Turvakopioinnin järjestelmä ontuu ja syrjii musiikkia

Kirjastoala ei onnistuttu lobbaamaan lakitekstiä moderniin muotoon, joka ottaisi huomioon myös muun kuin paperimuotoisen aineiston. Oikeudenhaltijoiden lietsoman digitaalisuushysterian eräänä seurauksena turvasyistä tehtyä kopiota ei saa lainata asiakkaalle, jos se on tehty muulla kuin valokopiotekniikalla.

Ratkaisu on kaikin puolin huono, mutta aivan erityisesti se syrjii musiikkia aineistoryhmänä. Pääosa musiikkijulkaisuiden turvakopioinnin tarpeista kohdistuu ajan hammasta huonosti kestäviin äänitteisiin, mutta edes kansalliskirjastolla ei lain mukaan ole oikeutta tehdä harvinaisesta äänitteestä lainattavaa turvakopiota. Valitettavan helposti ratkaisu onkin se, ettei äänitettä voida lainkaan käyttää.

Digitoidun aineiston käyttäminen

Intervallissa 4/2005 esittelin laajasti uuden lain ainoata myönteistä kohtaa, joka sallii turvasyistä digitoidun aineiston käyttämisen kirjaston tiloissa tähän tarkoitukseen varatulla päätteellä. Joudun kuitenkin toppuuttelemaan ylenpalttista innostusta, sillä opetusministeriön nimenomaisen tulkinnan mukaan tätä pykälän 16a toista

kohtaa on luettava pykälän 16 “läpi” eli välitysoikeus koskee vain sellaista aineistoa, jota on voitu digitoida turvapykälän 16 nojalla. Mistään uudesta aineistosta ei siten voi olla kyse.

Kansalaiset kuriin, kirjastoille välillisiä paineita

Pääosa lakiuudistuksen todellisista muutoksista olivat tavallisen kansalaisen liikkumavapauden kavennuksia, joista useimmat toteutettiin kotimaisesta vaatimuksesta, ei EU:n direktiivin takia. Pääosa lain tiukennuksista koskee lisäksi erityisesti musiikin harrastajia.

Ensinnäkin lakiin lisättiin vaatimus kopion lähteen laillisuudesta, kun kyse on sinänsä muuttumattomasta oikeudesta tehdä kopioita yksityiseen käyttöön. Muutos on suunnattu netistä kopiointia vastaan, mutta muiden uutuuksien tavoin tätäkin säännöstä on käytännössä mahdotonta valvoa. Kukaan ei pysty luotettavasti kertomaan, mikä internetissä on laillisesti jakelussa, mikä laittomasti. Sormea on kuitenkin helpompi heristellä.

Toinen “pelkopykälä” on puhtaasti kotimaista perua, ja sen avulla on tarkoitus peloitella turistimme ulkomailla pitämään näpit erossa edullisista CD-levyistä ja kantamaan rahansa suomalaisiin levykauppohin. Kun aiemmin ns. piraattilevyn tuomi-nen Suomeen oli laitonta vain kaupallisessa tarkoituksessa, voi tulla nyt puuttua yksittäiseenkin tuliaislevyyn. Ja jälleen on kansalaisen velvollisuus tunnistaa, milloin levy on Suomen lain mukaan laittomasti valmistettu.

Kolmas pelotteluun tarkoitettu säännösrävy on EU:n tuliaisista. Meillä on nyt voimassa erittäin tiukka laki, joka tekee erilaisten kopiosuojausten kiertämisestä rikollista puuhaa. Vaikka lain määritelmät ovat epämääräisiä, tarkoituksena on luoda käsitys, ettei kopioita yksityiseen käyttöön saisi oikeastaan tehdä ollenkaan. Tätäkään lakia ei pystytä valvomaan, vaan Suomi on pysyvästi pullollaan tätäkin lakia rikkovia kansalaisia.

Kirjastojen näkökulmasta tavallisen kansalaisen aseman kiristyminen voi ilmetä välillisenä paineen kasvuna. Jos lainaajat eivät enää voi valmistaa itselleen kopioita kirjastosta lainaamistaan levyistä, tarve lisätä kierrossa olevien kappaleiden määrää kasvaa. Samoin kasvaa paine löytää – esimerkiksi kirjastosta – se laillinen lähde yksityiseen kopiointiin, kun verkkokopiointi on määritelty pääosin laittomaksi.

Kirjastojen näkökulmasta eivät myöskään kopiosuojausten suojaksi laaditut lait ole harmittomia. Määrärahojen tarkoituksenmukaisen käytön kannalta joudutaan pohtimaan, kannattaako rahoja sijoittaa sellaisiin nimekkeisiin, joita asiakkaila ei ole oikeutta kopioida. Yksittäistapauksissa ratkaisut saattavat olla erittäin vaikeita.

Hyvitystä hyvityksen päälle

Göbbelsmäisellä logiikalla Suomessa on samaan aikaan kiristetty kopiosuojausten nauttimaa suojaa eli estetty kansalaisia laillisesti tekemästä kopioita yksityiseen käyttöön ja laajennettu niiden tallenteiden joukkoa, joiden hintaan lätkäistään ns. hyvitysmaksulisä. Vanha kasettimaksu ulottuu nykyään kaikenlaisiin tallenteisiin, mp3-soittimiin ja tallentaviin digibokseihin.

Hyvitysmaksukäytäntöä on siis kiristetty samaan aikaan kuin lain voimalla kansalaisia estetään soveltamasta lain sallimaa kopiointia yksityiseen käyttöön. Maksua peritään myös jokaiselta, joka turvakopioi omia digikuviaan. Nykyisen järjestelmän epäoikeudenmukaisuus alkaa olla niin ilmeinen, että lähivuosina on odotettavissa jonkinlainen uudistus. Ainakin sellaista pitää vaatia.

Ääniteteollisuuden pitäisi tyytyä joko estämään teknisesti yksityinen kopiointi tai sitten sen tulisi lopettaa kansalaisten kiusaaminen ja nauttia hyvitysmaksujen automaattisesta valumisesta pankkitileille. Oikeudenmukaisinta voisi olla maksun siirtäminen sellaisiin tuotteisiin, joiden kopiointia ei ole estetty. Jos asiakkaalla on mahdollisuus itse valita halvempi kopiosuojattu ja kalliimpi suojaamaton tallenne, tilanne muuttuisi sekä oikeudenmukaiseksi että kohtuullisemmaksi.

Yleisölle välittäminen ei ole lainaamista

Tekijänoikeuslaki määrittelee levittämisoikeuden uudella tavalla. Pykälä, johon myös kirjastojen lainaustoiminta perustuu, koskee vain fyysisiä teoskappaleita. Jos kyse on digitaalisen informaation välittämisestä, puhutaan yleisölle välittämisestä. Tekijän oikeus fyysiseen teoskappaleeseen raukeaa myynnin yhteydessä, siksi voimme ostamiamme nuotteja ja levyjä vapaasti lainata. Yleisölle välitettävän tiedoston tekijänoikeus ei raukea, joten myöskään mitään oikeuksia ei siirry.

Tämä on tärkeätä ymmärtää, kun puhutaan harhaanjohtavasti "lainaamisesta" verkkoympäristössä. Vaikka musiikkia sisältävän mp3-tiedoston välittäminen kirjaston asiakkaalle olisi verbaalisesti naamioitu näyttämään "lainaamiselta", kyse on yleisölle välittämisestä, joka on sataprosenttisesti oikeudenomistajan vallassa. Tällainen palvelu on aina sopimukseen, ei lakiin perustuvaa. Kirjasto voi ostaa oikeuksia yleisölle välittämiseen, mutta neuvottelupöydässä toimitaan myyjän, ei ostajan ehdoilla. Laki ei anna kirjastolle mitään tukea.

Kirjaston musiikkipalvelut erityisasemassa

Vaikka kirjastojen palvelut voivat jatkua pääosin ennallaan, on syytä huomata tekijänoikeuslain jatkuvan kiristämisen kohdentuminen erityisesti musiikkiin ja elokuvaan. Kyseessä ei ole näköharha, vaan valitettava tosiasia. Vaikka suomalaisesta näkökulmasta kirjat ovat kirjastojen päätuote, maailmanlaajuisessa tekijänoikeusteollisuudessa suurimmat rahat liikkuvat musiikin ja elokuvan puolella.

Tekijänoikeus on kovalla vauhdilla pelkistymässä oikeudenhaltijan oikeudeksi. Vaikka internetin kehitykseen liittyy myös toisenlaisia odotuksia, reaali maailmassa tekijänoikeus on kauppatavaraa siinä missä öljy tai kännykät. Tekijällä on tässä yhtälössä yhä useammin vain anonyymi ja funktionaalinen rooli. Kun luovuus on puhunut, tuote ostetaan jatkojalostukseen, jossa tekijällä ei enää ole sananvaltaa.

Kirjastoille – erityisesti musiikkipalveluille – tämä tarkoittaa tahatonta kilpailua tekijänoikeusteollisuuden kanssa. Siinä on vaikea pärjätä, koska lait on hiottu yhden osapuolen etujen turvaamiseksi. Suomen tekijänoikeuslaki on tästä oiva esimerkki. Analogisten tallenteiden puolella meillä on vielä tilaa, koska teollisuuden kiinnostus on toisaalla. Verkkomaailmassa, johon taloudelliset odotukset kohdistuvat, kirjasto on jo riisuttu käytännöllisesti katsoen aseettomaksi ja liikuntakyvyttömäksi.

Tulevien musiikkipalveluiden suunnittelijoilla onkin lähinnä kaksi vaihtoehtoa, alistuminen tai asennoituminen uudella tavalla koko palvelutehtävään. Meillä ei ole tulevaisuutta musiikillisten sisältöjen kattavana levittäjänä, mutta meillä voi olla merkittävä rooli näiden sisältöjen etsimisen ja löytämisen organisoinnissa.

Perusopas uusiksi

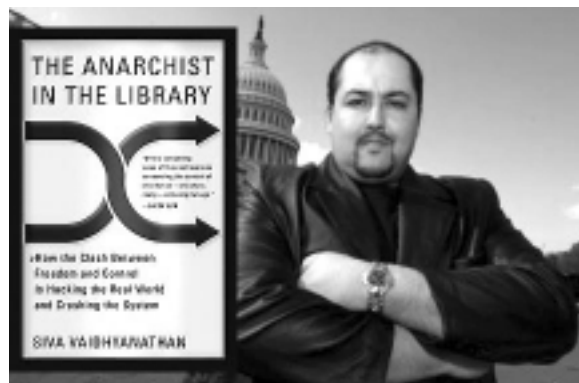
1998 ilmestynyt opas *Tekijänoikeus ja kirjastot* on uusittu ja ilmestyy kesäkuussa BTJ:n kustantamana nimellä *Tekijänoikeus ja kirjastot tietoverkkojen maailmassa*. Kirjassa on runsaasti musiikkikirjastoväen kannalta keskeistä perus- ja erikoistietoa, joten toivon aihepiiristä kiinnostuneiden – jollaisia ammatillaiset tietenkin kaikki ovat! – jaksavan paneutua kirjaan sen ilmestyttyä.

Anarkisti kirjastossa?

Vaidhyanathan, Siva

The anarchist in the library. – Basic Books, 2005. – ISBN 0-465-08985-2.

Kirjalla on epämääräinen nimi ja kansi on aivan hirveä. Kirja on toisaalta vallan erinomaista luettavaa jokaiselle tulevaisuudesta ja erityisesti kirjastojen tulevaisuudesta kiinnostuneelle. Vaikka näkökulma on yhdysvaltalainen, meidän on valitettavasti syytä olla tietoisia kaikesta mitä vetten tuolla puolen tapahtuu. Sillä kun on taipumus siirtyä Eurooppaan jollain aikavälillä. Monet Vaidhyanathanin käsittelemistä asioista ovat arkipäivää myös meillä.

Mistä kirjassa on kysymys? Ei vähemmästä kuin tekijänoikeuden ja muiden elämäntyylojen yhteentörmäyksestä. Siva – sallinette sinuttelun näin pitkän sukunimen kohdalla – tarkastelee tekniikan ja kulttuurin kehitystä tekijänoikeuden luomaa synkkää taustaa vasten. Hän asettaa vastakkain suuryritysten ja niitä tukevan hallinnon taloudellisen intressin ja kansalaisten oikeuden tietoon, elä-myksiin.

Siva erittelee ansiokkaasti ns. vertaisverkkojen (Peer-to-peer, P2P) merkitystä ja filosofiaa, asettaen rinnalle Yhdysvaltain mahtavan viihdeteollisuuden ja sen etujen mukaisia tekijänoikeuslakeja syyttävän kansanedustuslaitoksen tuhoisan vaikutuksen kansalaisvapauksiin. Siva osoittaa lukuisin esimerkein, kuinka helposti kansalaisten kannalta suorastaan tuhoisat tekijänoikeuden vahvistukset menevät Yhdysvalloissa läpi, vaikka perusteet ovat puhtaasti propagandaa.

Siva Vaidhyanathan arvostaa kirjastoja ja kirjastonhoitajien ammattikuntaa: *“Librarians should be our heroes. The library is not just functionally important to communities all over the world; it embodies Enlightenment values in the best sense. A library is a temple devoted to the antieconomic notion that knowledge should be cheap if not free – doors should be open. Supporting libraries – monetarily, spiritually, intellectually, and legally – is one of the best things we can do for the life we hope to build for the rest of the century.”* (s. 119) Vaikka tilanne Yhdysvalloissa onkin kirjastojen näkökulmasta paljon uhkaavampi kuin Suomessa, laittaisin tuon ajatuksen mielelläni jokaisen alan ammattilaisen näytönsäästäjäksi.

Sivan kirja on erityisen antoisa musiikkikirjastoväelle, koska hän käsittelee asiantuntevasti ja ilman tunnekuohuja musiikki- ja mediateknologiaan liittyviä keskeisiä kysymyksiä joita maassa mutta katse tulevaisuudessa. Vaikka monet käsitellyt aiheet lienevät valistuneelle lukijalle tuttuja, myös yllätyksiä on luvassa. Siva pohtii kiinnostavasti esimerkiksi digitaalisen editoinnin tarjoamia mahdollisuuksia luoda jatkuvasti uutta vanhasta.

Tai mitä Sivalla on sanottavaa kirjastoista verkkomaailman lakien puristuksessa: *“So imagine this: An electronic journal is streamed into a library. A library never has it on its shelf, never owns a paper copy, can’t archive it for posterity. Its patrons can access the material and maybe print it, maybe not. But if the subscription runs out, if the library loses funding and has to cancel that subscription, or if the company itself goes out of business, all the material is gone. The library has no trace of what it bought: no record, no archive. It’s lost entirely. This is not a good model for a library.”* (s. 120)

Löysin itse Siva Vaidhyanathanin kirjan sattumalta hakusanalla “tekijänoikeus”. Toivon, että tällä lyhyellä houkutusesittelyllä innostan jonkun muunkin lukuhommiin. Vaiva kannattaa, vaikka kirjan kieli paikoin on aika koukuista. Ainakin itselläni virisi päässä runsaasti uusia ajatuksia, jollasista tässä iässä voi olla vain iloinen.

Heikki Poroila

U U T I S I A

- Verkkomuodossa jo vuosia ollut ohjeluetelo **Hankalat musiikkinit** siirrettiin joulukuussa 2005 Kirjastot.fi-palvelun yhteyteen ja tietokantamuotoon. Uudistuksen tavoitteena oli parantaa käytettävyyttä ja muutosten ylläpitoa. Myös palautteen antaminen on nyt tavattoman helppoa (tämä oli sitten vihje!). Käyttöliittymä on karu, mutta täyttäneen tarkoituksensa.

Ohjeluetelon käyttäjät ovat saattaneet törmätä sellaiseen outouteen, ettei Dmitri Šostakovitšia tunnu löytyvän ollenkaan. Ei löydy muitakaan suhuässällä alkavia nimiä koko Kirjastot.fi-palvelua riivaavan virheen takia. Toivotaan, että virhe saadaan pikaisesti korjatuksia.

Hankalien mallin mukaan toteutetaan tämän vuoden aikana myös soittimien nimien ohjeluetelo **Aidatrumpetista zimbalmiin**. Sen sijaan myös työn alla oleva musiikillisten aiheiden apuväline **SuSi** siirtyy tuonnemmaksi vaatimansa valmistelutyön takia.

- Opetusministeriö on myöntänyt Vantaan kaupunginkirjastolle 45000 euron suuruisen projektirahan, jonka turvin HelMet-kirjastojen yhteistä musiikkivarastoa Tikkurilassa ryhdytään kehittämään **valtakunnalliseksi musiikkijulkaisujen keskusvarastoksi**. Vaikka viralliset päätökset tällaisen yksikön perustamisesta vielä puuttuvat, on näinkin mittavan

projektin rahoittaminen vahva signaali sen puolesta, että asia on syytä lopultakin järjestää. Ministeriön lisäksi asia koskee ainakin Varastokirjastoa ja Helsingin yliopiston kirjastoa. Projekti kestää syksyyn 2007, johon mennessä jatkotoimista syntyy ratkaisu Tikkurilan musiikkivarastoon tullaan ottamaan vastaan kaikkia musiikkiaineistoja, mutta musiikkikirjat ja lehdet on tarkoituksenmukaista jatkossakin lähettää Kuopion Varastokirjastoon. Kaikenlaiset äänitteet, nuottijulkaisut, videotallenteet, romput sun muut on kuitenkin tarkoitus hoitaa. Jos valtakunnallinen palvelu toteutuu suunnitellulla tavalla, varaston kokoelma on maksutta kaikkien suomalaisten käytettävissä normaalin kaukoinauksen välityksellä.

- Kansallinen musiikin luetteloinnin ja luokituksen **Luumu-ryhmä** piti kokouksen noin vuoden tauon jälkeen. Uudeksi jäseneksi valittiin **Tommi Viitamies** Helsingin kaupungin kirjastosta. Seuraava kokous pidetään syyskuussa 2006.

Kun edessä näyttää olevan yleinen siirtyminen FINMARCista **MARC21**-formaattiin, Luumu-ryhmä käynnisti valmistelut uusien musiikkia koskevien ohjeiden ja ratkaisujen tekemiseksi.

Heikki Poroila esitteli kirjahanketta **Musiikin dokumentointi**, jonka avulla 1990-luvulla valmistuneet musiikin luetteloinnin ja sisällönkuvailun oppaat päivitettiin tälle vuosituonnelle.

Luumu-ryhmä totesi, että loppuunmyytyjen **yhtenäistettyjen nimekkeiden ohje-luetteloiden** lisäksi myös kaikki muu vain kirjamuotoisena julkaistut luettelot olisi hyvä saada verkkomutoon. Työmäärän takia tämä ei kuitenkaan toteudu nopeasti.

Musiikin asiasanaston ja YSA:n suhteita käsiteltiin sen takia, että sanastojen välillä on toistuvasti ristiriitaa. YSAan on otettu termejä, joita Luumu-ryhmä ei ole hyväksynyt tai jotka on määritelty Musiikin asiasanastossa kielletyiksi. Koska tilanne on käyttäjien kannalta kestävä, päätettiin asiasta kirjelmöidä. Sanaston täydennyksiin ja korjauksiin palataan syyskuun kokouksessa. Todettiin kuitenkin välittömästi, että *Musiikin asiasanasto 2005* sisältää yhden selkeän korjattavan virheen. Termin *äänimaisema* monikkomuoto sanastossa on virhe, tarkoitus on käyttää termiä yksikkömuodossa.

Luumu-ryhmä merkitsi tiedoksi opetusministeriön käynnistämän **YSO**-hankkeen (Yleinen suomalainen ontologia). Semanttisen ontologian laatiminen musiikin alueella on alustavasti todettu erittäin vaikeaksi, ehkä mahdottomaksi tehtäväksi.

Luumu-ryhmä pohti erilaisten **ääniteversioiden merkitsemistapojen standardointia**. Aihe todettiin monimutkaiseksi ja jätettiin vielä hautumaan. Yleislinjana tulee olemaan kuitenkin kentan 250 käyttäminen. Asiaan palataan.

Hankalista musiikkinimistä käytiin laajaa periaatteellista keskustelua, jonka pontimena oli taannoinen suositus siirtyä käyttämään muotoa Muddy Waters entisen Waters, Muddyn sijasta. Samalla logiikalla todettiin muoto Mahal, Taj selvästi vääräksi, oikeampi on suora Taj Mahal. Ryhmä kuitenkin muistuttaa, että nimisuositukset on jokaisessa kirjastojärjestelmässä suhteutettava taannehtivan työn määrään. Luumu-ryhmä ei määrää, vaan suosittelee.

Elokuvaohjaajan nimen merkitsemisestä musiikkiaänitteen tietoihin ryhmä joutui äänestämään. Enemmistön kanta oli, että ohjaaja merkitään 700-kenttään funktiolla ohj. varustettuna. Osakentän 600 käyttäminen on mahdollista vain, jos kyseessä on ohjaajan elokuvien musiikeista tehty kooste.

Luumu-ryhmä suosittelee, että jos kirjaston luettelossa halutaan erotella toisistaan erityisesti barokin aikana vaihteleville **kosketinsoittimille sävelletyt** ja niillä esitetyt

sävellysten versiot toisistaan, käytetään eron tekemiseen sovitus-merkintöä (esimerkiksi Die Kunst der Fuge, BWV1080; sov., piano). Muihin sovitusmerkintäongelmiin palataan myöhemmissä kokouksissa.

Luumu-ryhmä suosittelee, että stardardinimeä **requiemit** käytetään kaikkien niitten yleisnimisten teosten yhteydessä, joiden nimi on jollain kielellä ”sielunmessua” vastaava ilmaisu kuten ”Missa pro defunctis”, ”Missa defunctorum”, ”Officium defunctorum”, ”Messe des morts” etc.

Luumu-ryhmä vahvisti, että julkaisu, joka sisältää pelkästään sanat ja kitaran tai muun soittimen soinnut, ei ole nuottijulkaisu vaan kirja. Perusteluna on se, ettei tällaisen julkaisun perusteella voida laulua esittää, ellei sen melodiaa tunneta entuudestaan.

Uusista äänitemuodoista (**dual disc**) ja julkaisuyhdistelmistä ryhmä totesi, että julkaisujen ensisijaisuuden luonnetta arvioitaessa lähdettävä liikkeelle julkaisijan tarkoituksesta, joka voi ilmetä paketoinnista, typografiasta tai selkeistä ilmaisuista. Moniviestimen käsitettä ei tule tulkita mekaanisesti siten, että useammasta kuin yhdestä osasta koostuva julkaisu on automaattisesti moniviestin. Jos tuotetta esimerkiksi myydään DVD-kotelossa, mutta se sisältää sekä DVD:n että CD:n, on todennäköisesti kysymyksessä DVD-julkaisu, jonka liitteenä on CD-levy.

Tämän numeron kirjoittajat ja puhujat

Riitta Aalto-Koistinen, Helsingin kaupunginkirjasto

Helena Ahonen, Kuopion kaupunginkirjasto

Kalle Hakkola, Suomen sarjakuvaseuran kirjasto

Pirjo Hakuni, Tampereen kaupunginkirjasto

Anna Härmä, Vaasan kaupunginkirjasto

Ulla Ikäheimo, Helsingin yliopiston kirjasto

Ritva Järvelin, Sampolan kirjasto, Tampere

Eeva Kiviniemi, Turun kaupunginkirjasto

Robin Marcus, Espoon kaupunginkirjasto

Pirkko Mertsalmi, Hämeenlinnan kaupunginkirjasto

Kyösti Mäkelä, Jyväskylän kaupunginkirjasto

Jouni Mäkinen, Rovaniemen kaupunginkirjasto

Katri Piepponen, Joensuun kaupunginkirjasto

Heikki Poroila, Vantaan kaupunginkirjasto

Juha Sutela, Oulun kaupunginkirjasto

Sirkka Yletyinen, Lahden kaupunginkirjasto